

Spelen op het schoolplein

Source: Google Arts & Culture

Naam: ~~Geke~~ Buiten

Naam: Geeke Buiten
Studentnummer: 95117
Klas: PABO 4
Datum: 01.02.2013
Minor: SEN
Begeleider: Dhr. D. Korf
Meelezer: Dhr. F. Barth

Voorwoord

Het onderwerp kreeg ik in mijn schoot geworpen door een basisschool in Hoogezand. In de eerste instantie vond ik het thema 'Spelen op het plein' lichtelijk oninteressant. Maar ik moet toegeven ontzettend veel geleerd te hebben tijdens het doen van het onderzoek en het maken van deze scriptie.

Hierbij wil ik graag CBS het Galjoen, met name Esther Zijlema bedanken, zij heeft mij geholpen met het meedenken. Door de enthousiaste reacties verliep de samenwerking erg prettig.

Ik zou elke leerkracht willen aanraden deze scriptie te lezen om zo het belang van het spelen op het schoolplein in te zien. Deze scriptie is geschreven vanuit de minor SEN, maar zou ook prima passen binnen het bewegingsonderwijs.

De afbeelding op de voorzijde is gemaakt door Breugel. In eerste instantie lijkt het een chaos op het plein. Bij nader inzien kunnen verschillende Oud Hollandse spelletjes worden ontdekt. De keuze voor deze afbeelding komt vanuit het ontwerp. Binnen het ontwerp is gebruik gemaakt van kosteloos materiaal, waarvan nu Oud Hollandse spelletjes kunnen worden gespeeld. Als voorbeeld het hoepelen rechts onderaan.

Deze plaat geeft aan hoe de kinderen zijn veranderd door de jaren heen, een plein vol spelende kinderen komt nog nauwelijks voor.

Inhoudsopgave

H 1 Inleiding	blz. 4
H 2 Het onderwijs van vroeger tot nu	blz. 5
H 2.1 Inleiding	blz. 6
H 2.2 Van vroeger tot nu; Speciaal (Basis)Onderwijs	blz. 7
H 2.3 Het Speciaal Basisonderwijs	blz. 10
H 2.4 Het Speciaal Onderwijs	blz. 11
H 2.5 Het beleid	blz. 12
H 2.6 Conclusie	blz. 14
H 3 Theorieonderzoek	blz. 15
Voorwoord	blz. 15
H 3.1 Spelen	blz. 16
H 3.1.1 Belang van buitenspelen	blz. 16
H 3.1.2 Ontwikkelingspsychologie	blz. 18
H 3.1.3 Geschiedenis van het spel	blz. 21
H 3.2 Het schoolplein	blz. 23
H 3.2.1 Verschillende schoolpleinen	blz. 23
H 3.2.2 Eigenschappen ideale schoolplein	blz. 26
H 3.2.3 Eigendom en investering schoolplein	blz. 27
H 3.3 Kinderen spelen op het schoolplein	blz. 28
H 3.3.1 Echte speeltijd, m2 per leerling	blz. 28
H 3.3.2 De situatie op De Mare/Het Galjoen	blz. 29
H 3.3.3 Rol van de leerkracht	blz. 31
H 3.3.4 Conclusie theorieonderzoek	blz. 33
H 4 Praktijkonderzoek	blz. 34
H 4.1 Inleiding	blz. 34
H 4.2 Opzet onderzoek en instrumenten	blz. 35
H 4.3 Verantwoording onderzoek	blz. 38
H 4.3.1 Mening van de leerkrachten	blz. 39
H 4.3.2 Mening van de leerlingen	blz. 40
H 4.3.3 Ideeën voor het schoolplein	blz. 41
H 4.4 Conclusie praktijkonderzoek	blz. 43
H 4.5 Koppeling theorie en praktijk	blz. 44
H 5 Conclusie en aanbevelingen	blz. 45
H 6 Literatuurlijst	blz. 47
H 7 Bijlage	blz. 50
1: Didactisch contract	blz. 51
2: Overzicht gekochte speelmaterialen	blz. 56
3: Observaties	blz. 59

H 1 Inleiding

Het thema van deze scriptie is Spelen op het plein. In de hoofdstukken hieronder wordt beschreven hoe dit thema tot stand is gekomen en hoe het speelgedrag van de leerlingen van CBS het Galjoen (Hoogezand) is onderzocht.

In de literatuur is veel te vinden over het speelgedrag van kinderen, zo is te lezen dat het belangrijk is om kinderen te laten spelen, zie voor uitgebreid verslag H 4.

Op CBS het Galjoen zijn er nog veel verbeterpunten met betrekking tot het spelen op het plein. Uit onderzoek blijkt dat de leerlingen, met name uit groep 3-8, moeilijk tot spelen komen. Ze spelen elke dag weer hetzelfde spelletje, dit komt deels door het plein. Het plein moet genoeg uitdaging kunnen bieden aan de leerlingen, dit gebeurt niet. De eisen voor een uitdagend plein is te lezen in H 4.

Uit observaties en interviews is gebleken dat de leerlingen het plein veel te saai vinden, de leerkrachten kunnen zich hier ook in vinden, maar actie wordt er niet echt ondernomen. De school is op dit moment nog met heel veel andere, ook belangrijke, zaken bezig. Tijdens het onderzoek is de school verhuisd, nog niet alles heeft zijn nieuwe plek gevonden op de nieuwe school, waaronder de speelmaterialen. Hier wordt ook niet naar gevraagd door de leerlingen.

Het einddoel van het onderzoek is om duidelijk te krijgen wat de leerlingen weerhoudt om te gaan spelen, beter gezegd: tot een gevarieerd speelgedrag te komen. Dat de taak van het team hier een groot aandeel in heeft spreekt voor zich. Echter, het is de bedoeling dat de leerlingen zelf een spel kunnen opzetten en hiervoor niet afhankelijk zijn van de leerkracht.

De conclusie is dat er iets voor de leerlingen moet worden gecreëerd dat aanzet tot spel en dat ze dit ook volhouden de rest van het jaar. Voornamelijk om overgewicht te voorkomen en tot ontwikkeling te komen. Het is met name de brede ontwikkeling die wordt gestimuleerd tijdens het spel, daarnaast leren de kinderen zich aan regels te houden, samen te werken en tegen hun verlies te kunnen. In hoofdstuk 4 en 5 wordt uitgebreid stil gestaan bij het belang van spel en de huidige situatie op CBS het Galjoen. In hoofdstuk 5 (vanuit de praktijk) wordt zowel de rol van de leerlingen als de leerkrachten op het plein beschreven.

Door gebrek aan tijd is er geen onderzoek gedaan naar de gezondheid/lifestyle van de leerlingen van CBS het Galjoen. Op het eerste gezicht zien de leerlingen er gezond uit, maar is dit ook zo? En heeft het spelen op het schoolplein inderdaad, zoals de literatuur beschrijft (Both, 2005), invloed op het gewicht van kinderen? Dit zou nog nader onderzocht kunnen worden.

Dat de leerlingen zich veilig genoeg voelen op het plein zodat ze tot spelen komen is niet meegenomen in dit onderzoek. Men zou er voor kunnen kiezen een test hiervoor af te nemen bij de leerlingen.

Deze scriptie is als volgt ingedeeld: aller eerst wordt er stil gestaan bij de opzet voor het onderzoek, waar komt deze probleemstelling vandaan en wat is de onderzoeksvraag. Vervolgens een hoofdstuk over het ontstaan van het basisonderwijs, hierin wordt beschreven hoe het onderwijs vanaf het jaar 1700 tot nu zich heeft ontwikkelt. Daarna wordt er stil gestaan bij het belang van spelen en hoe een uitdagend schoolplein is te creëren, dit is te lezen in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 gaat over de praktijk, de verantwoording en het verloop van het onderzoek op CBS de Mare, later CBS het Galjoen genoemd. Deze scriptie eindigt met de conclusie van het gehele onderzoek.

H2 Het onderwijs van vroeger tot nu.

H 2.1 Inleiding

Als inleiding op de scriptie voor de Minor Special Educational Needs, een verslag over het Speciaal (Basis)onderwijs. Er is een terugblik op het onderwijs. Het onderwijs tussen de jaren 1100 tot 2012 wordt hierin beschreven.

Het onderwijs begint rond het jaar 1100 met het klassikaal onderwijs, anno 2012 is het onderwijs passend geworden voor elke leerling. Hierover is meer te lezen in het hoofdstuk 'Van vroeger tot nu'; Speciaal (Basis)onderwijs (Berding & Pols, 2009).

Vanaf eind 19^e eeuw begint het Speciaal (Basis)onderwijs vorm te krijgen, dit ontwikkelt zich tot het Voortgezet Speciaal Onderwijs en het praktijkonderwijs. Dit is te lezen in de hoofdstukken over het Speciaal onderwijs en het Speciaal Basisonderwijs.

Nu het onderwijs passend is geworden voor elke leerling, zijn er verschillende scholen ontstaan. Zo heeft elke leerling recht op onderwijs, passend bij hem of haar. Passend onderwijs wordt nader toegelicht in hoofdstuk 1, onderwijs in de periode van 2011 tot heden.

De ontwikkelingen van deze tijd, binnen het basisonderwijs, is onder andere te lezen in het beleid op onderwijs, zowel op macro, micro en meso niveau (Berding & Pols, 2009).

H 2.2 Van vroeger tot nu; Speciaal (Basis)Onderwijs.

De periode van 1100 - 1700

Vanaf de twaalfde eeuw gaan kinderen naar een vorm van het basisonderwijs. In deze tijd gingen, over het algemeen, alleen jongens van de midden- en hogere maatschappelijke klassen van de samenleving naar school. Het onderwijs werd gegeven in het Latijns, vandaar de naam 'Latijnse school'. In de onderbouw werd het lezen en schrijven, voor zowel jongens als meisjes, aangeleerd in het Nederlands (Berding & Pols, 2009).

Voor peuters en kleuters kwamen er kleine kinderschooltjes. Daar leerden ze het alfabet en christelijke teksten en gebeden.

Vanaf de zestiende eeuw werden de onderbouw en de 'grote school' gescheiden van elkaar. De onderbouw heette vanaf toen: 'Nederduitse school'. Het hoofdvak was godsdienst, natuurlijk naast het lezen, schrijven en rekenen.

In de zeventiende en achttiende eeuw kregen kinderen van zes tot twaalf jaar onderwijs in een stads- of markeschool. Het lokaal was een plaats die ter beschikking was: boerderij, woonkamer of schaapskooi. In een klas zaten leerlingen van alle leeftijden bij elkaar. De nadruk lag op het zelfstandig leren. De leerlingen kregen individueel een opdracht, deze moesten ze leren waarna ze werden overhoord door de meester, ook wel 'hoofdelijk onderwijs' genoemd.

Aan het einde van de achttiende eeuw kwam brak de 'verlichting' door; er werden natuurkundige ontdekkingen gedaan en de technische en medische takken ontwikkelden zich. Het streven was: geluk is er voor iedereen. Dat geluk kwam niet van God maar van de mens zelf. Door de verlichting werd de kijk op onderwijs ook anders. De kinderen moesten worden opgeleid tot christelijke, brave burgers. Door het verschijnen van de pedagogische literatuur, van onder andere Comenius en Rousseau, moesten de volwassenen nu rekening houden met het kind dat nog maar een kind was, men moest er vooral geen dwang op uitoefenen en de nodige kennis op een spelende wijze aanleren (Van Eijkeren, 2005).

De periode van 1700-1900

In 1796 kwam de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen met een rapport. Hierin stond dat kinderen van zes tot en met veertien jaar recht hebben op openbaar onderwijs. Als ouders meer onderwijs wilden voor hun kinderen moesten ze dit zelf regelen. Dit noemden ze het 'bijzonder onderwijs'. Naast dat de school de kinderen moest leren hoe een goede burger zich hoort te gedragen, moesten ze de kinderen nu ook leren denken. Door deze grote verandering werd het klassikaal onderwijs in het leven geroepen. Dit hield in dat alle jongens en meisjes met hetzelfde niveau bij elkaar in de klas kwamen.

Doordat de industriële revolutie plaats vond, werd daarbij een passend onderwijssysteem aangemeten. In 1857 kwam daarom een nieuwe wet, met als doel kwaliteitsverbetering van het onderwijs. De cognitieve en morele ontwikkeling van het kind stond centraal. Naast de vakken lezen, schrijven, rekenen en Nederlands, werden de vakken geschiedenis, natuur, meetkunde en muziek verplicht (Knoers, 1995). In 1878 werd het handwerken voor meisjes daarbij verplicht, in 1889 werd ook tekenen hier bijgevoegd.

Eind 19^e eeuw werden er scholen opgericht voor kinderen met een verstandelijke beperking en voor dove en blinde kinderen. Het 'Buitengewoon Lager Onderwijs'.

De periode van 1900-1990

In 1901 werd de leerplicht ingevoerd. Kinderen van zes tot en met twaalf jaar werden verplicht naar school te gaan. Op deze manier probeerde de overheid kinderarbeid tegen te gaan (Berding & Pols, 2009).

vanaf 1920 kwamen er meer bijzondere scholen bij, deze werden opgericht om de verschillen tussen kinderen te benadrukken, voorbeelden hiervan zijn het Montessori- en Dalton onderwijs. Er kwamen meer rooms-katholieke en protestants-christelijke scholen. Naast de godsdienstige scholen kwamen er ook scholen die geen levensbeschouwing als uitgangspunt hadden, het 'Algemeen-Bijzonder onderwijs'. Vanaf deze tijd werd het mogelijk om ook scholen op te richten voor kinderen die moeilijk opvoedbaar zijn, zwakzinnigen, blinde en dove kinderen. Deze school werd de 'debielschool' genoemd. Ook de zieke kinderen of kinderen met een beperking konden naar school, het 'Buitengewoon Lager Onderwijs' (BLO).

Na de Tweede Wereldoorlog ontstonden er scholen voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM -scholen) en klassen voor 'in hun ontwikkeling bedreigde kleuters' (IOBK -klassen). Hierin speelde Wilhelmina Bladergroen een belangrijke rol. Wilhelmina Bladergroen (orthopedagoge) begon voor de oorlog met het lesgeven aan een aantal kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden bij haar thuis. Deze groep werd groter en groter. Na de oorlog werd er een oplossing gevonden voor haar financiële nood, ze mocht met haar leerlingen in een instituut zitten. Mevrouw Bladergroen verzorgde de 'remedial teaching' (extra hulp bieden bij het leren) bij kinderen die in hun ontwikkeling waren achtergebleven en stoornissen toonden aan het sensori-motoriek. Haar reputatie groeide en steeds vaker werd er geluisterd naar haar adviezen en geboden hulp. Later richtte ze nog een LOM school op. Tegenwoordig wordt Bladergroen gezien als een van de grondleggers van de universitaire orthopedagogiek en oprichtster van het LOM -onderwijs in Nederland (Boekholt, 2012).

In de jaren zestig en zeventig gingen steeds meer kinderen naar deze speciale scholen; MLK en LOM. Deze scholen worden vanaf nu 'speciaal basisonderwijs' genoemd. Daarmee valt de school onder de Wet op het Primair Onderwijs (regelgeving regulier en speciaal basisonderwijs). Het speciaal basisonderwijs is er voor die kinderen die het op een reguliere basisschool niet meer redden. De leerlingen moeten dezelfde basiskennis hebben behaald aan het einde van de basisschooltijd als de leerlingen van het reguliere basisonderwijs.

In het jaar 1975 werd de contourennota toegepast (door Jos van Kemenade, onderwijsminister). Ontplooiing en maatschappelijke voorbereidingen waren de hoofddoelstellingen. 'Iedereen moet gelijke kansen krijgen', het onderwijs moet zich daarom aanpassen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de kinderen en oog hebben voor hun sociale culturele achtergronden. Het onderwijs moet staan voor een onderbroken ontwikkelingsproces met keuze voor verschillende typen vervolgonderwijs. De basisschool is er voor kinderen van vier tot twaalf, de middenschool voor kinderen van twaalf tot en met vijftien jaar. Al deze kinderen moeten hetzelfde programma krijgen en de school moet rekening houden met de verschillen van kinderen. De contourennota kwam voort uit de constructieve onderwijspolitiek; 'eruit halen wat er in zit' (Berding & Pols, 2009).

In 1985 kwam er een nieuwe wet: de Wet op het Basisonderwijs. Vanwege de veranderingen in de Nederlandse samenleving, het werd multicultureel, moest het onderwijs in gaan spelen op bijvoorbeeld de taalachterstand. En omdat er een onderbroken leerweg was tussen de kleuterschool en het lager onderwijs werden ze vanaf toen samengevoegd. Onder de nieuwe naam: basisschool.

Zodat de overgang beter werd tussen de verschillende klassen en weinig leerlingen nog bleven zitten (Berding & Pols, 2009).

De periode van 1990-2010

De scholen voor het speciaal basisonderwijs werd steeds populairder. Meer en meer ouders en leerkrachten lieten kinderen naar het speciaal basisonderwijs gaan. In 1991 kwam hier een eind aan. Professor Luc Stevens liet zich vaak kritisch uit over het speciaal basisonderwijs. Hij kreeg toestemming om onderzoek te doen naar mogelijkheden (en groei) binnen het speciaal basisonderwijs. Uit eindelijk is daardoor het adaptief onderwijs tot stand gekomen. De verschillen tussen kinderen wordt als positief ervaren en niet meer als hinder. Daarna startte in 1991 het project Weer Samen Naar School (WSNS), dit project was bedoeld om de kinderen die extra hulp en zorg nodig hebben toch op het regulier basisonderwijs te houden. In 1998 werd het project vast gelegd in de Wet op het Primair Onderwijs. Vanaf toen vallen het MLK- en LOM -onderwijs en de IOBK -klassen ook onder de Wet op het Primair Onderwijs (Berding & Pols, 2009).

Om het project WSNS te stimuleren komt er in 2003 een wet: het Leerling-gebonden Financiering. Door de wet kunnen kinderen met een lichamelijke of verstandelijke beperking op het regulier onderwijs terecht. Het basisonderwijs krijgt extra geld voor deze leerlingen om extra hulp mogelijk te maken, het bekende 'rugzakje'. Hierdoor wordt de school gevormd tot het passend onderwijs.

De periode van 2011 tot heden

Vanaf 2011 heeft het kind recht op dát onderwijs dat bij hem of haar past. Dat betekent dat niet iedere school een kind mag opvangen, maar dat de school zorg moet dragen voor het kind zodat het passend onderwijs krijgt. Er wordt gekeken naar de leerling, om hem vervolgens dat onderwijs aan te bieden waar hij zich veilig voelt en waar hij kan leren (van Eijkeren, 2005).

Om bepaalde leerlingen te helpen bij het leren is er een Intern Begeleider (IB'er) aanwezig op elke basisschool. Hij is verantwoordelijk voor de leerlingenzorg binnen de school, hij houdt gegevens van leerlingen bij voor het leerlingvolgsysteem. Samen met de groepsleerkracht bekijkt de IB'er welke leerlingen in aanmerking komen voor extra hulp, of misschien wel verder onderzocht moeten worden. De extra hulp moet worden vastgelegd in een handelingsplan, een plan van aanpak. Naast deze taken is de IB- er een coach voor de leerkrachten. Hij kan leerlingen helpen tijdens het zelfstandig werken in de klas.

In het geval dat de hulp van de leerkracht en de IB'er niet meer genoeg is voor de leerling en de leerling niet meer mee kan komen op het regulier onderwijs is er mogelijkheid dat de leerling naar het Speciaal Basisonderwijs gaat.

Het uiteindelijke besluit ligt bij de Permanente Commissie Leerlingenzorg (PCL). Zonder besluit van het PCL kunnen er geen kinderen worden aangemeld bij het Speciaal Basisonderwijs (SBO). Een basisschool moet er alles aan doen om de leerling te helpen, lukt dit niet dan moet er een andere oplossing voor gezocht worden. De school geeft een onderwijskundig rapport aan de PCL, hierin staan alle gegevens van de hulp die de leerling heeft gehad. Ook moet de school verantwoorden waarom de leerling naar het SBO moet. Als dit alles is goedgekeurd mag de leerling naar het SBO, zo niet, dan blijft hij op het regulier basisonderwijs (Brochure PCL, 2012).

H 2.3 Het Speciaal Basisonderwijs

Het speciaal basisonderwijs is bedoeld voor moeilijk lerende kinderen, kinderen met opvoedingsmoeilijkheden en alle andere kinderen die speciale ondersteuning en aandacht nodig hebben.

De Permanente Commissie Leerlingenzorg (PCL) beslist over de toelaatbaarheid van het kind op het speciaal basisonderwijs. Hier leest u in de voorgaande alinea meer over.

De kerndoelen van het regulier onderwijs gelden ook voor het speciaal basisonderwijs. In de kerndoelen wordt beschreven wat een kind aan het eind van de basisschool moet kennen en kunnen. Een leerling in het speciaal basisonderwijs krijgt wel meer tijd om de kerndoelen te bereiken. Op het speciaal basisonderwijs zijn er kleine klassen, dit is om de leerlingen extra hulp en aandacht te geven. Om de hulp en aandacht per leerling te bevorderen zijn er veel deskundigen aanwezig in de klas.

Het gemiddelde IQ van deze kinderen ligt tussen de 60 en de 75-80, ze worden ook wel zwak begaafd genoemd. Het gemiddelde IQ van een persoon is tussen de 100 en de 120. Met een lager IQ is het moeilijker om dingen te onthouden en later deze kennis weer te gebruiken. Verder kunnen zwakbegaafde mensen moeilijkheden ondervinden met het begrijpen en spreken van de (Nederlandse) taal, moeilijk relaties leggen, plannen maken of oplossingen vinden. De zwakbegaafde mensen in Nederland moeten worden ondersteund, denk aan het begeleid wonen en een aangepaste opleidingen/werk. Op dit moment is er nog een Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, door middel van deze wet kunnen ze gebruik maken van het begeleid wonen of een aangepaste opleiding/werk¹.

Leerlingen kunnen tot hun veertiende jaar op een school voor speciaal basisonderwijs blijven. Dit komt omdat zij langer, dan leerlingen van het regulier basisonderwijs, over de vastgestelde kerndoelen mogen doen om te leren.

Na het speciaal basisonderwijs gaan deze kinderen naar het VMBO, het praktijkonderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs.

Voor kinderen die geen diploma kunnen halen voor het VMBO, omdat dit te hoog gegrepen is, kunnen terecht op het praktijkonderwijs. Voorheen heette dit het Voortgezet Speciaal Onderwijs voor Moeilijk Lerende Kinderen (VSO-MLK).

Het praktijkonderwijs leidt kinderen op voor werken, wonen, burgerschap en vrije tijd. Voor deze vorm van onderwijs geldt geen cursusduur, maar wel een leeftijdsgrens van achttien jaar, met een eventuele verlening van twee jaar voor als de leerling nog niet arbeidsklaar is. Dit is om de doorstroom van 'student' naar de arbeidsmarkt op gang te houden. De leerling gaat op stage en krijgt theorie- en praktijkvakken aangeboden zodat hij klaar wordt gemaakt om te gaan werken. Als hij gaat werken kan hij onder andere terecht bij een sociale werkplaats of een Centrum voor Dagbesteding².

¹ <http://www.onderwijsconsulenten.nl/info/begrippenlijst.dot>

² http://www.isgeschiedenis.nl/citaat/citaat_speciaal_onderwijs/

H 2.4 Het Speciaal Onderwijs

Het speciaal onderwijs (SO) is er voor kinderen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap en kinderen met psychiatrische of gedragsproblemen³.

Het speciaal onderwijs bestaat uit vier clusters:

- *Cluster 1:* scholen voor blinde of slechthorende kinderen (visueel gehandicapte kinderen);
- *Cluster 2:* scholen voor dove kinderen, slechthorende kinderen, kinderen met ernstige spraakmoeilijkheden en kinderen met communicatieve problemen;
- *Cluster 3:* scholen voor kinderen met lichamelijke en/of verstandelijke beperkingen, zeer moeilijk lerende kinderen en langdurig zieke kinderen met een lichamelijke handicap, kinderen met epilepsie en meervoudig gehandicapte kinderen die zeer moeilijk leren;
- *Cluster 4:* scholen voor kinderen met ernstige gedragsproblemen en/of psychiatrische problemen.

Als een kind op een reguliere school niet mee kan komen, en extra hulp dat geboden is ook niet helpt, kunnen de ouders een aanvraag indienen bij de Commissie voor Indicatiestelling (CVI). Bij de CVI kan de leerling een verwijzing krijgen naar het speciaal onderwijs of voor een Leerling Gebonden Financiering ('rugzakje'). De CVI beoordeelt de aanvraag van de ouders en beslist wat ze met de leerling gaan doen⁴. Als de leerling een LGF (Leerling Gebonden Financiering) krijgt, kan hij op regulier onderwijs blijven. Er zal dan extra hulp voor hem komen in de klas, bijvoorbeeld door middel van een onderwijsassistent.

Als de kinderen op het speciaal onderwijs twaalf jaar zijn, gaan ze naar het voortgezet speciaal onderwijs (VSO), zij werken daar met dezelfde clusters. Tot hun twintigste levensjaar mogen ze daar blijven.

³ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-speciaal-onderwijs.html>

⁴ <http://www.recnoordholland.nl/indicatiestelling/?id=31>

H 2.5 Beleid

Macro niveau (de overheid)

Het Nederlands onderwijsbeleid wordt aangestuurd door de overheid. Zij maakt het onderwijsbeleid en legt dit vervolgens vast in wetten en regelgeving.

Het bestuur en het beheer van scholen is van de gemeenten en schoolbesturen. Voor het aansturen van het openbaaronderwijs is het gemeentelijk bestuur verantwoordelijk. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor het toepassen van de wet- en regelgeving binnen de school (Berding & Pols, 2009).

Het openbaar- en bijzonder onderwijs worden gefinancierd door de overheid, om voor deze subsidie in aanmerking te komen moet de school voldoen aan bepaalde voorwaarden/eisen. De overheid geeft echter alleen de eisen aan, een kader, de school mag daarin zelf invulling aan geven. De overheid heeft dus veel te zeggen, op groepsniveau is enkel en alleen de leerkracht de baas.

Volgens artikel 23 van de Grondwet moet in elke gemeente voldoende openbare basisscholen zijn.

Een openbare school is voor ieder kind en elke leerkracht toegankelijk.

Er is een verschil binnen het bestuur tussen het bijzonder- en het openbaar onderwijs. Het bijzonder onderwijs heeft een religieuze of levensbeschouwelijke grondslag. Binnen het bijzonder onderwijs is het schoolbestuur verantwoordelijk voor de school. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor de financiën van de school. Het schoolbestuur krijgt geld voor materiële- en personeelskosten. In de Wet op het Primair onderwijs (artikel 148) staat waaraan dit kan worden besteed. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor het maken van beleidsplannen en onder andere een jaarrekening. Bij het openbaar onderwijs is de gemeente verantwoordelijk voor de school⁵.

Een 'bijzondere' school kan worden opgericht door individuen of particuliere organisaties. Vaak zitten de ouders van de leerlingen ook in het bestuur. Op het bijzonder onderwijs is het toegestaan om een leerling of leerkracht af te wijzen als de overtuiging van de school niet overeenkomt met de overtuiging van de leerling/leerkracht.

Een niet te missen raad binnen het onderwijs is het medezeggenschapsraad (MR). Hierin zitten gekozen personeelsleden en ouders. Dit is in de wet vastgelegd. De MR mag beleidsvoorstellen doen, zijn stem laten horen bij het aannemen van nieuw personeel en denkt actief mee over het beleid van de school (Berding & Pol, 2009).

In de Wet op het Onderwijstoezicht (WOT) staat dat scholen zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van onderwijs. De Inspectie van Onderwijs houdt hier toezicht op. Daarom komt de onderwijsinspectie elk jaar langs om de kwaliteit van het onderwijs te bekijken. Zij heeft als taak om de school te controleren, beoordelen, evalueren, stimuleren en rapporteren⁶.

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijheid-van-onderwijs/openbaar-en-bijzonder-onderwijs>

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijheid-van-onderwijs/openbaar-en-bijzonder-onderwijs>

Meso niveau (de school, schoolbesturen)

Het beleid van de school bestaat uit doelen welke de school wil bereiken en hoe ze dit willen gaan bereiken. Het is een leidraad voor het dagelijks functioneren van de school. In het beleid staat de missie van de school, het onderwijskundig -, financieel -, sociaal-/personeels-, communicatie- en kwaliteitsbeleid. Dit is vastgelegd in het schoolplan, de schoolgids en een aantal protocollen. Het schoolplan wordt regelmatig geëvalueerd en bijgesteld. Zodat het dynamisch en werkbaar is en daardoor realistisch blijft.

Communiceren binnen het onderwijs is erg belangrijk, zo blijft iedereen op de hoogte van wat er speelt. De communicatie vindt regelmatig plaats op school tijdens de GMR (richt zich op het beleid van bovenschools niveau), de MR (richt zich op beleid schoolniveau), de oudercommissies, de ouderraad, de teamvergadering, bouwoverleg en de activiteitencommissie. De MR heeft de taak om het beleid van het schoolbestuur en van de school kritisch te volgen.

De MR mag adviezen geven aan de schoolleiding, zorgt voor een open sfeer in de school en voorkomt discriminatie (Berding & Pols, 2009).

Om actief deel te nemen aan het schoolbeleid zal een leerkracht ook zelf initiatieven moeten nemen. Zo kan er gecommuniceerd worden over een situatie waar een leerkracht tegen aanloopt in het dagelijks werk.

Micro niveau (de groep, individuele leerkracht)

In de eerste plaats is de groepsleerkracht verantwoordelijk voor zijn/haar groep. Hij moet zorgen voor een goed leerklimaat. Dit betekent dat de kinderen zich vrij en veilig voelen om te zijn wie ze zijn en te zeggen wat ze willen (van Eijkeren, 2005). Daardoor zullen ze zich zekerder voelen. Door middel van een schoon en fris lokaal zal het leerklimaat nog beter worden. Een andere taak van de leerkracht is het bijhouden van vorderingen van zijn leerlingen. De leerkracht moet weten hoe het met elk individu gaat, zodat de leerkracht de leerling passend onderwijs kan geven.

Het is belangrijk om de leerlingen te blijven stimuleren in het leren, op deze manier bereikt de leerkracht het maximale resultaat. Een laatste taak van de leerkracht is om te zorgen dat de leerlingen de aangereikte stof eigen maken.

H 2.6 Conclusie

Na het lezen van de literatuur zijn alle bekende losse flarden en regels bij elkaar gevoegd tot een lopend geheel. In grote lijnen is de ontwikkeling van onderwijs door de jaren heen makkelijk te benoemen. Maar waarom het onderwijs veranderd is en wat hiervan de gevolgen zijn, dat is een moeilijker vraagstuk. Het is belangrijk dat het onderwijs dynamisch is, dat blijkt door het nieuwe begrip 'Passend Onderwijs'. We kunnen in Nederland steeds meer, dit moeten we laten zien. Dit gebeurt door scholen te hebben voor Speciaal (Basis)onderwijs, Speciaal Voortgezet Onderwijs, Praktijkscholen, de bijzondere scholen en niet te vergeten het openbaar onderwijs.

Men (door heel Nederland) kan wel stellen dat het onderwijs erg is veranderd door de jaren heen, in positieve zin alleen maar. Van onderwijs in een stal, op zolder of een andere ruimte is het nu in mooie grote gebouwen waar er voor iedereen genoeg plaats is. De leerkracht is begaan met zijn leerlingen en scheert ze niet allemaal over een kamp. De ouders hebben tegenwoordig veel keuze uit scholen, zo kunnen ze een school kiezen die bij het karakter van het kind hoort. Denk aan Dalton, Montessori of de Vrije school.

Hoofdstuk 3; Theorie onderzoek

Voorwoord

In het theoretische gedeelte leest u waarom spel belangrijk is voor (jonge) kinderen. Naast dat het spel van belang is om overgewicht tegen te gaan (Both, 2005), is hierbij de ontwikkeling van het kind ook van belang (Caminada & Leenders, 2012). Er worden meerdere theorieën beschreven over de spelontwikkeling van kinderen, deze theorieën komen van verschillende psychologen. Denk hierbij aan Lev Vygotsky, Abraham Maslow en Marianne de Valck. Daarna wordt de geschiedenis van het spel beschreven, waarom en sinds wanneer spelen kinderen? Al deze onderwerpen worden besproken in hoofdstuk 3.

Hoofdstuk 4 gaat over het schoolplein, er bestaan drie verschillende soorten schoolpleinen. Elk schoolplein heeft daarbij zijn eigen motivaties en biedt kinderen de benodigde bewegingsactiviteiten aan (leraar24.nl). Vervolgens worden de kenmerken van het ideale schoolplein benoemd. Na de vermelding van wie de schoolpleinen in Nederland zijn, begint hoofdstuk 5. Dit hoofdstuk gaat over kinderen die op het schoolplein spelen. Hoe lang spelen schoolkinderen gemiddeld op het plein? En hoe groot moet een plein zijn? Daarna worden de drie verschillende rollen van een leerkracht op het plein beschreven; de toezichthouder, de medespeler en de speelcoach.

Als afsluiting een aantal ideeën voor het aanschaffen van goedkope materialen op het plein.

De antwoorden op de deelvragen zijn in het verslag verwerkt. Bij een hoofdstuk dat antwoord geeft op een bepaalde deelvraag staat de vraag onder de titel. Zie als voorbeeld hoofdstuk 4.1. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de vraag welke functies een schoolplein heeft.

H 3.1 Verschillende schoolpleinen

2. Welke functies heeft een schoolplein?

H 3.1 Spelen

H 3.1.1 Wat is het belang van buitenspelen voor kinderen?

Het onderwerp buiten spelen is een veel geschreven onderwerp. Zoekende naar het woord 'buiten spelen', zowel op het internet als in de literatuur, en men ziet het probleem met stipt op nummer één staan: de Nederlandse kinderen zijn te dik. Na een meting in 2004 bleek dat 1 op de 8 kinderen overgewicht heeft. Inmiddels is dit verhoogt naar 1 op de 6 á 7 kinderen, obesitas komt bij 3% van de kinderen voor (Nederlandse Zuivel Organisatie, 2007).

Het gaat mis bij de voeding en de bijbehorende beweging. Kinderen zitten veel binnen, met name achter de computer of tv. Als kinderen buiten spelen maken ze veelal gebruik van gemechaniseerde speelvoorwerpen in plaats van het lopen of fietsen (Both, 2005). Zoals al eerder aangegeven speelt de voeding hierin ook een grote rol. Ouders geven hun kinderen vaker een snoepje of koekje in de broodtrommel mee dan een gezonde snack. Bij thuiskomst duiken de kinderen achter de tv of computer en worden verwend met een zakje chips of een snoepje en een koekje (NZO, 2007)

Dikke kinderen schamen zich voor hun lichaam waardoor een negatieve relatie ontstaat met hun lichaam, dit beïnvloedt de sociale relatie met kinderen onderling. Daarom is de aandacht voor beweging noodzakelijk (Moore, 2003). Naast de voeding, zijn de ouders tegenwoordig ook verantwoordelijk voor het weinige buitenspelen.

De ruimte binnen is nu niet meer het domein van de huisvrouw, de kinderen voelen zich er thuis. De straat was altijd het domein van de kinderen, dit is overgenomen door de volwassenen. Per straat zijn er vandaag de dag meer auto's dan kinderen (van Gelder & Goedhart, 2012). Vroeger heerste er op straat een straatcultuur, kinderen uit de straat speelden met elkaar ook al zaten ze op verschillende scholen. Die straatcultuur is steeds minder geworden, kinderen spelen eerder met kinderen die ze kennen van school. Daarnaast is het kindbeeld veranderd. Waar ouders het kind eerst weerbaar probeerden te maken ('Daar word je groot van'), is het nu vooral een kwetsbaar kind. De bezorgde ouders geven hun kinderen weinig bewegingsvrijheid in het buitenspel, met name bij de drie tot zes jarigen (Both, 2005). Het is volgens de ouders te gevaarlijk op straat. De kans is groot dat het kind vlakbij een drukke weg moet spelen, of eerst een drukke weg over moet om op een speelplaats te komen. De bezorgde ouder laat het kind liever binnen spelen, of het gaat met het kind mee naar buiten (van Gelder & Goedhart 2012). Uit onderzoek (TNO) is gebleken dat ouders hun kinderen niet alleen naar een speelplek sturen die meer dan 400 meter verwijderd is van het huis. Echter, in veel gemeenten, is de afstand naar de speelplek veel meer dan 400 meter.

De Nederlandse Norm Gezond Bewegen beveelt de kinderen aan op iedere dag minimaal zestig minuten lichamelijk actief te zijn. 4% van de jongens haalt dit, tegenover 3% van de meisjes. De buurt moet beweeg vriendelijker worden: meer groen, meer sportvelden, meer laagbouw, meer woonerven (max. 15 km/pu) en gegroepeerde parkeerplaatsen.

De politiek is bezig met het beweeg vriendelijk van een wijk voor kinderen. Dit wordt mede mogelijk gemaakt door onder andere de brede school, zowel een sportvereniging als de school in een gebouw (van Gelder & Goedhart, 2012).

Kinderen willen graag met andere kinderen spelen, ze imiteren en stimuleren elkaar. Daardoor worden ze onafhankelijker en hun bewegingsrepertoire wordt uitgebreid.

Tijdens het spelen ontwikkelen kinderen, met name de vier tot zesjarigen, hun motoriek. De motoriek is te onderscheiden in:

- Zichtbare motorische vaardigheden; klimmen, springen, lopen en rennen.
- Metamotorische bekwaamheden;
 - Zichtbare bekwaamheden: coördinatie van bewegingen (ritme en evenwicht)
 - Voorwaardelijke bekwaamheden: kracht, snelheid en uithoudingsvermogen.

De nieuwe ervaringen die het jonge kind op doet tijdens het spelen wordt aan de bestaande kennis toegevoegd. Ook de houding en vaardigheden, zowel op cognitief (taal-spraak - en wiskundige ontwikkeling), sociaal-emotioneel, motorisch, zintuiglijk als op creatief gebied, zullen zich ontwikkelen tijdens het spel. Door de ontwikkelingen op deze gebieden groeien jonge kinderen in hun zelfsturing, ze kunnen initiatieven nemen, zich aan (zelfgemaakte) regels houden, selectieve aandacht geven, zelf controleren en zich aan de taak houden (Caminada & Leenders, 2012). Dit zal gevolgen hebben op het formele leren.

Spelen is voor kinderen van levensbelang. Door te spelen ontdekt het kind de wereld om zich heen, hij krijgt inzicht in gebeurtenissen en situaties. Het kind 'ervaart' de wereld (Yellow, 2008).

Andere factoren die een grote rol spelen in de ontwikkeling van het jonge kind is het 'welbevinden' en de 'betrokkenheid' (Laevers & van Sanden, 1992). Onder 'welbevinden' wordt verstaan dat het kind lekker in zijn vel zit en zich veilig voelt. Hij zal de uitdaging en interactie aangaan met zijn omgeving, hij wil de wereld ontdekken. Als aan deze voorwaarde wordt voldaan, kan men zien of er sprake is van ontwikkeling door te letten op de betrokkenheid van het kind. De betrokkenheid is te meten in vijf gradaties (Laevers & van Sanden, 1992):

- Graad 1: Geen activiteit; staren, lusteloos, beweging herhalen, afwezig zijn
- Graad 2: Vaak onderbroken activiteit; tijdens activiteit kijkt het kind veel om zich heen
- Graad 3: Doorgaande activiteit, routinematig; geen intense momenten
- Graad 4: Activiteit met intense momenten; regelmatig intense betrokkenheid
- Graad 5: volgehouden intense activiteit.

Naast dat het buiten spelen gezond is, goed voor de motoriek en ontwikkeling van het kind, is het ook nog eens een perfect middel om het kind zijn energie kwijt te laten raken. Hij verwerkt daarbij de indrukken uit het dagelijks leven, en het kind wordt er gelukkig van (Jantje Beton, 2011). Er is zelfs bewezen dat kinderen die actief buitenspelen, zich beter kunnen concentreren en dat ze daardoor betere leerprestaties hebben (Speelbrein, 2012).

H 3.1.2 Ontwikkelingspsychologie

Een aantal psychologen hebben de spelontwikkeling van het (jonge) kind onderzocht. De theorieën die tegenwoordig nog veel gebruikt worden binnen het onderwijs zijn die van Jean Piaget (1896 – 1980) en Lev Vygotsky (1896 -1934). Hieronder in het kort een verslag van hun theorie.

Daarnaast wordt ook de driehoek over de basisbehoeften van kinderen beschreven, deze is ontwikkeld door Abraham Maslow (1909 – 1970).

Verscheidende psychologen hebben zich ook beziggehouden met het onderwerp buitenspelen, waaronder Marianne de Valck (2005). De Valck verdeelt kinderen onder vier verschillende types, daarover hieronder meer.

Jean Piaget ziet jonge kinderen als kleine wetenschappers. Via het proces ‘trial and error’ ontdekken kinderen hoe de wereld in elkaar zit. Dit doet hij door het opdoen van verschillende ervaringen. In dat proces onderscheidt Piaget een aantal ontwikkelingsfasen:

- Sensomotorische fase, 0-2 jaar:
 - Ontwikkeling van de zintuigen
 - Ontwikkelen van de motoriek
 - Ontwikkelen van het geheugen
- Preoperationele fase, 2-6 jaar:
 - Ontwikkeling van het spreken.
 - Verfijning van de motoriek.
 - Ontwikkeling van het ‘ik’, egocentrisme. Het kind leert dat het een eigen persoon is.
 - Animisme. Levenloze objecten worden levend gemaakt door het kind.
 - Het handelen gaat nu in combinatie met het denken.
- Concreet operationele fase, 6-11 jaar:
 - Ontwikkeling tot het kunnen vergelijken van hoeveelheid en lengte.
 - Ontwikkeling tot het kunnen tellen, ordenen en rekenen.
 - Ontwikkeling van het figuratieve denken, niet alles is echt.
 - Logisch denken en redeneren → in staat problemen op te lossen.
- Formeel operationele fase, 11 jaar en ouder:
 - Ontwikkeling van het ruimtelijk denken.

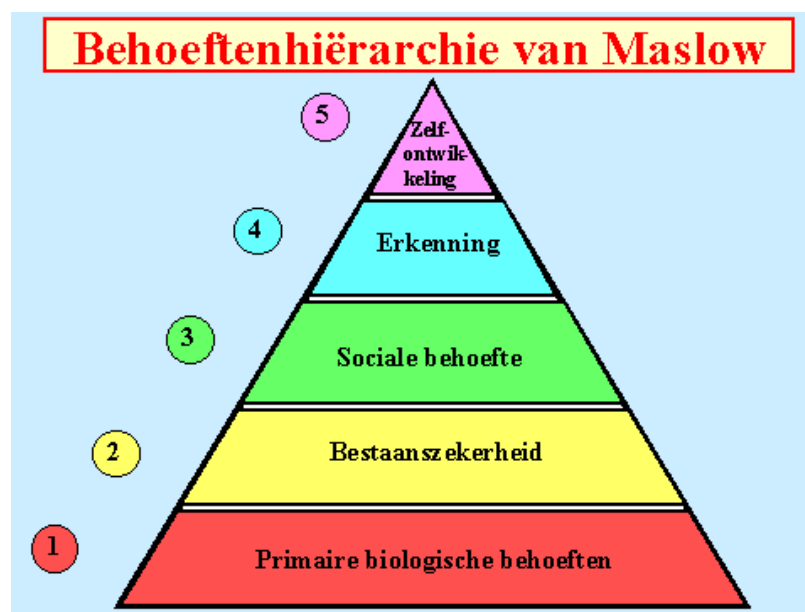
- Ontwikkeling van het abstract denken.
- Leren logisch te denken en conclusies te trekken. In staat problemen op te lossen door middel van abstracte begrippen, theorieën en hypothesen.

Tijdens het opgroeien veranderen kinderen, zo ook te zien in de ontwikkelingsfasen van Piaget. Ook de omgeving verandert. Het aanpassen van het kind aan zijn omgeving noemt Piaget 'Adaptatie'. Adaptatie bestaat uit Accommodatie en Assimilatie. Accommodatie houdt in dat het kind zijn reeds bestaande kennis aanpast in een nieuwe situatie. Het kind past zich aan aan zijn omgeving.

Assimilatie betekent dat het kind zijn omgeving aanpast aan zijn mogelijkheden. Nieuwe elementen toepassen binnen de bestaande kennis en ervaringen.

De ontwikkelingsfasen van Piaget heeft tot veranderingen binnen het onderwijs geleid. Van het overbrengen van kennis op het kind, is het kind nu degene die een ontdekkingsreis maakt en dit op zijn eigen tempo doet. Via spel zal het kind naar de volgende 'etappe' gaan (Berding & Pols, 2010). Deze theorie is vandaag de dag terug te vinden in onder andere Ontwikkelingsgericht Onderwijs.

De Rus Lev Vygotsky noemt spel de motor van de ontwikkeling van het kind. Het kind laat zich leiden door imitatie. Vygotsky vindt leerkrachten erg belangrijk voor de ontwikkeling van een kind. De leerkracht is de deskundige, hij moet de leiding nemen en het kind de goede weg op wijzen. Daardoor wordt het kind zelf deskundige. Bijvoorbeeld: een leerkracht legt aan het kind uit hoe hij de blokken moet stapelen, na een aantal keer kan het kind het zelf. Dit noemt Vygotsky 'de zone van de naaste ontwikkeling' (Berding & Pols, 2010).

Het kind met zijn vaardigheden heeft niks met leeftijd te maken. Deze moeten dan ook niet worden vast gelegd in toetsen en testen, het kind moet zelf streven naar een hoger niveau. De leerling moet kennis aangereikt krijgen wat aansluit op zijn weten en kunnen, voorwaarde is dat het uitdagend moet zijn, aldus Vygotsky. Het Ontwikkelingsgericht Onderwijs, ook wel basisontwikkeling genoemd, is gebaseerd op de ideeën van Vygotsky.

Een kind dat zich op het plein zeker en veilig voelt, functioneert goed omdat er wordt voldaan aan

zijn basisbehoeften. Maslow (1909 - 1970) heeft hiervoor een driehoek ontwikkelt. Als het kind zich prettig voelt op het plein en zelfverzekerd is dan worden aan al zijn basisbehoeften voldaan.

De driehoek van Maslow begint onderaan bij de lichamelijke behoeften. Dit heeft te maken met de voeding, heeft het kind genoeg eten en drinken gehad om energiek te zijn op het plein, is zijn kleding aangepast op het weer en heeft hij genoeg slaap gehad.

De tweede laag in de driehoek is de behoefte aan veiligheid en zekerheid. Op het plein is dat vaak lastig te realiseren omdat er minder structuur is en het spel veel wisselt op het plein, het zorgt voor minderen voorspelbaarheid bij kinderen. De derde laag bevat de behoefte aan sociaal contact. Hij wil zich graag aansluiten bij andere kinderen en hun spel.

De behoefte aan waardering en erkenning is vierde laag. Het kind heeft behoefte aan succeservaringen en soms dat ene steuntje in de rug van de leerkracht. Niet alle kinderen durven uit zichzelf die uitdaging aan op het plein. Het puntje van de driehoek, de vijfde laag, bestaat uit zelfontplooiing. Het kind wil zich gewaardeerd en geaccepteerd voelen (Caminada & Leenders, 2012).

Marianne de Valck is een speelgoeddeskundige, ze runt een adviesbureau voor Spelen en Speelgoed vanuit een pedagogische achtergrond, geeft workshops en is schrijver van verschillende boeken. De Valck (2005) verdeelt jonge kinderen in onder verschillende typen: de bouwers, schouwers, rauwers en douwers.

De bouwers

De bouwers zijn kinderen die het liefst aan het construeren zijn. Ze zijn betrokken, sociaal en leidinggevend. Bouwers hebben behoefte aan een spel met rolverdelingen en regels en aan materialen waarmee ze kunnen construeren.

De schouwers

De schouwers zijn echte dromers, ze kijken eerst hoe iets werkt en gaan daarna aan de slag. Ze maken veelvuldig gebruik van hun zintuigen, ze willen alles zien, horen, proeven, ruiken en voelen. De schouwer houdt van verzamelen en zoekt veelal naar 'mooie' dingen.

De rauwers

Deze kinderen stappen op ieder impuls af, maken soms ongewild dingen kapot, zijn duidelijk aanwezig en voegen zich spontaan toe in een bestaand spel. Rauwers houden van groot speelgoed en daarom hebben ze veel ruimte nodig. Ze wisselen vaak van spel en kunnen moeilijk risico's inschatten.

De douwers

Echte douwers zitten vol energie en geven niet snel op. Ze hebben hun eigen logica en daarmee lossen ze graag dingen op. Douwers zijn onderzoekers en uitvinders, ze willen weten hoe en waarom iets werkt. Ze zijn instaat zichzelf te vermaken, maar doen ook zeker aan samenspel.

Deze kinderen hebben allemaal hun eigen manier van spelen en gebruiken daarbij ook verschillende materialen. De kinderen kunnen veel van elkaar leren en zouden het spel van een ander aan kunnen vullen.

H 3.1.3 De geschiedenis van het spel

Al in het oude Egypte speelden de kinderen met speelgoed. De kinderen speelden toen met terracotta poppetjes, tollen en beesten. Ook de rammelaar is vele duizenden jaren oud. Vroeger zaten er gedroogde vruchtjes of zaadjes in.

In de oudheid was het gebruikelijk om je speelgoed tot het trouwen aan te bewaren. Op de trouwdag offerden de meisjes hun speelgoed aan de godinnen die met liefde, huwelijk en vruchtbaarheid verband hadden. De jongens moesten hun tollen en hoepels aan Mercurius en Jupiter schenken. Kinderen die voor hun huwelijk stierven, kregen het speelgoed mee in hun kist. Zodat de kinderen 'daar' ook met speelgoed konden spelen (Stichting Nederlands Museum 'Kinderwereld', 2012). In de tijd van de Grieken en de Romeinen is er veel speelgoed bewaard gebleven. De kinderen speelden met jojo's, lappenpoppen en trekkarretjes. Plato, die afstamt uit de Griekse oudheid, zei: 'Mensen leren alleen via spel'.

In de agrarische tijd vonden er geen nieuwe ontwikkelingen plaats op het gebied van speelgoed. Voornamelijk de volwassen wereld werd nagebootst in het spel. Jongens speelden bijvoorbeeld op hun stokpaard, zo oefenden ze alvast voor ridder, ook de tinnen soldaatjes waren er als voorbereiding op de veldslagen. De meisjes hielden zich bezig met miniatuur huishoudelijke spulletjes.

Uit de middeleeuwen is weinig bewaard gebleven, het is weggegooid of vergaan. Hetgeen wat is er overgebleven zijn de vliegers, speelgoedsoldaatjes, ballen, trek- en duwdieren en hobbelpaarden. Het speelgoed van de rijken was van zilver, brons, glas of aardewerk gemaakt. Speelgoed van zilver werd niet alleen voor kinderen gemaakt, maar ook voor volwassenen. Het spel was toen in nabootsing van de 'volwassen wereld' en werd gezien als leerzaam.

Vanaf de zestiende eeuw werden kracht en behendigheid in verschillende loop- en springspelletjes op straat ontwikkelt. Daarna vond er een heftige discussie plaats tussen Luther en Calvijn (hervormingstheologen). Calvijn was van mening dat kinderspel heidens was, het moest weg, uitgebannen worden. Luther nam het voor de kinderen op. Tussen het leren en werken door moest er tijd zijn voor ontspanning: spel. In een aantal Calvinistische plaatsen werden bepaalde spelletjes verboden.

In de zeventiende eeuw kwam de dichter Jacob Cats met een gedicht over een juiste levenswijze. Hij vond dat het touwtjespringen, zowel een jongens- als meisjesactiviteit, aanzette tot het leren van de maat en denken om de tijd (Stichting Nederlands Museum 'Kinderwereld', 2012).

Na de hervorming kwam er een eerste speelgoedwinkel. De houtsnijders moesten nu poppen en ander speelgoed maken in plaats van de religieuze beeldjes. Ook de wapensmeden maakten speelgoed, denk aan zwaarden en miniatuurmeubels. Voor de armere gezinnen was dit echter te duur.

In de achttiende eeuw bracht Rousseau een boek uit: 'Emile' (1762). Het ging over de houding van de volwassene tegenover het kind. Het kind werd als mini volwassene beschouwd, maar door Rousseau kwam daar verandering in. Hij zag in het spel van de kinderen dat het kind zijn een hele andere fase is dan dat van de volwassenen. Rousseau gaf verschillende mogelijkheden aan op kinderen spelenderwijs te laten leren (van Beemen, 2006).

De pedagoog Fröbel borduurde hierop voort. Hij gebruikte spel voor zowel de geestelijke- als de lichamelijke ontwikkeling te bevorderen. Hij stimuleerde de kinderen op de door hem gestichte 'Kindergarten' tot spel. Fröbel liet de kinderen spelen met onder andere blokken, mozaïeken en kubussen, zo leerde hij ze zelfstandig werken (van Eijkeren, 2005).

Na de Industriële revolutie werd het speelgoed goedkoper en uitgebreider. De poppen kregen porseleinen hoofdjes met expressieve gezichten en zelfs de mogelijkheid tot het zeggen van 'mama'. Hierdoor kon de volwassen wereld nog beter worden nagebootst, wel op een natuurlijke wijze. Het duurzame materiaal werd vervangen door stevig materiaal, onder andere blik.

Ook rubber, elektriciteit, religieus speelgoed, auto's, treinen en de teddybeer kregen hun intrede binnen het speelgoed voor de jeugd (Stichting Nederlands Museum 'Kinderwereld', 2012).

Na de teddybeer en de treinen is er nu een tijd aangekomen waarin de computer, de playstation, de Wii, de Nintendo, de Xbox, de televisie, de smartphone (mobiel) en de Ipad het speelgoed voor de jeugd is geworden. In tegenstelling tot vroeger, waarmee kinderen met hun speelgoed de wereld van de volwassenen nadeed, is het speelgoed voor de kinderen nu ook geschikt voor volwassenen.

H 3.2 Het schoolplein

H 3.2.1 Verschillende schoolpleinen

2. Welke functies heeft een schoolplein?
3. Welke activiteiten zijn er mogelijk op een schoolplein?
5. Bestaan er verschillende soorten inrichtingen van pleinen?
6. Welke mogelijkheden bestaan er voor leerlingen zodat zij tot ontwikkeling en leren komen op het plein?

Er bestaan verschillende soorten schoolpleinen. In de literatuur worden er drie onderscheiden: het natuurlijk spelen, het gestructureerde school plein en traditionele plein. Deze verschillende pleinen worden hieronder toegelicht.

Natuurlijk spelen

Het is letterlijk een tuin voor kinderen. Het plein bevat modder, gras, water, zand, bomen, keien, heuveltjes maar absoluut geen veelvuldig gebruik van een tegel. Een van de doelen van een natuurlijk schoolplein is de motorische ontwikkeling. Er is bijvoorbeeld een mogelijkheid om te klimmen tegen een wand van gestapelde ongelijke stenen. Op een plein waar kinderen water kunnen pompen, grote stenen zijn en veel onregelmatigheden in de loop/ren paadjes gebeuren wonderlijk genoeg weinig ongelukken (Both, 2005).

Een natuurlijke speelplaats

Het bewegen van kinderen wordt tegenwoordig vaak gezien als gevaarlijk. Dus worden gevaarlijke dingen vermeden, uit onderzoek blijkt echter dat het anders ligt: kinderen met een cultureel bewegingstekort vormen een veel groter risico in hun spelgedrag. Zij zullen zich juist eerder bezeren (Kunz, 1993).

Een ander onderzoek wijst uit dat het natuurlijke plein aantrekkelijker is en tot meer beweging uitdaagt. Het is moeilijker om in een natuurlijke omgeving niet tot bewegen te komen (Fjortoft, 2004 in Both, 2005). De tuin daagt kinderen uit tot balanceren, achtervolgen van kinderen, kruipen, uitwijken, klimmen, hangen, springen, wiebelen, huppen, rollen, rennen en glijden. Voor de minder atletische kinderen zijn er genoeg andere mogelijkheden zodat ook zij zich zeker voelen op dit plein.

Op een natuurlijke speelplaats is er ook ruimte voor een schooltuin. Kinderen leren hoe planten, vruchten en kruiden groeien en kunnen deze vervolgens bijvoorbeeld gebruiken in een gerecht.

Gestructureerd spelen; Beweeg Wijs met Gedrag

Een ander concept voor het plein is het gestructureerd spelen. Prettig gevonden voor een plein van het Speciaal Basisonderwijs. Kinderen met ASS (verschillende vormen van autisme) voelen zich hier op hun gemak en komen eerder tot spelen; meer structuur op het plein leidt tot beter spelen en minder conflicten (Beweeg Wijs met Gedrag, Leraar24.nl).

Een voorbeeld van het gestructureerde plein is op 'De Prinsenhof' (een Christelijke school voor het Speciaal Basisonderwijs) in Apeldoorn. Op 'De Prinsenhof' liepen ze constant tegen dezelfde problemen aan. Problemen als de vele ruzies op het plein waardoor de leerkrachten hun handen vol hadden aan het alleen al oplossen van ruzies. Vaak werden deze ruzies ook nog meegenomen naar de klas, waar ze opnieuw moesten worden uitgepraat. Ook de kinderen hadden geen fijne pauzes, ze verveelden zich, werden boos of kwamen niet tot spelen. Het schoolplein is aangepast naar een gestructureerd plein van Beweeg Wijs in Gedrag.

Het schoolplein is verdeeld in vijf vakken.

1. Een blauw vak; kinderen spelen naast elkaar (diabolo, touwtje springen)
2. Een groen vak; kinderen moeten hierbij samenwerken (stok door geven)
3. Een geel vak; kinderen spelen om de beurt (hinkelspel, bokje springen)
4. Een rood vak; kinderen spelen tegen elkaar spelen (voetbal, basketbal)
5. Een oranje vak; kinderen doen hier aan tikspelen

Eventueel is er nog een zesde vak, het witte vak (rust, kijken naar anderen).

Door het visueel zichtbaar maken van de kleuren op het plein weten de kinderen welke spel ze waar mogen spelen. Dit geeft de kinderen houvast en meer structuur, hierdoor komen ze eerder tot spel.

Het gele vak, kinderen spelen om de beurt

Als een leerling moeite blijft hebben met het spelen krijgt de leerling een opdrachtenkaart. Op deze kaart staan verschillende vragen zoals: Wat ga je doen? Wanneer ga je het doen? Speel je alleen/in

een groepje/ met een ander? Waar ga je spelen? En, hoe ga je spelen?

Na het beantwoorden, samen met de leerkracht, van deze vragen heeft de leerling structuur in zijn spel gekregen. Hij weet precies welk spel hij gaat doen op het plein, met wie hij dat gaat doen en waar hij dat gaat doen.

Om de leerkrachten te ontlasten heeft Beweeg Wijs de Junior Coaches ontwikkeld. Junior Coaches zijn leerlingen uit groep 7/8. De taak van de Junior Coaches is om het spel op het plein op gang te houden. Ze motiveren, stimuleren en helpen de leerlingen op het plein met spelen. Naast de Junior Coaches zijn er ook nog spelbegeleiders. Spelbegeleiders leggen alle materialen klaar voor de pauze en ruimen het na de pauze weer op. Ook helpt de spelbegeleider de Junior Coaches met het coachen (Beweeg Wijs met Gedrag, Leraar24.nl).

Het traditionele schoolplein

Het schoolplein dat waarschijnlijk het meest bekend is: het plein met de schommels, een duikelrek, het speelhuisje met de glijbaan, de zandbak en eventueel nog een tafeltennistafel.

Het schoolplein heeft over het algemeen twee gedeeltes; een plein voor de onderbouw (groep 1,2 en evt. 3) en een gedeelte voor de bovenbouw (groep 4-8). Buiten de aanwezige speeltoestellen spelen de leerlingen met een springtouw, doen ze tikspelen of handjeklap.

Doordat het plein minder begrensd is dan het klaslokaal daagt het de kinderen uit tot meer bewegen en tot diverse bewegingsvormen. Denk hierbij aan hinkelen, rennen en huppelen. Ook biedt het plein diverse mogelijkheden voor het ontwikkelen van de motoriek (Caminada & Leenders, 2012).

De jongens hebben genoeg ruimte om te rennen (zij maken meer testosteron aan en hebben dus meer behoefte aan beweging), voor meiden bestaan er vaak genoeg rustige plekjes om even bij te kletsen.

In de literatuur worden deze schoolplein als 'saai' beschouwd en zouden de kinderen hier niet tot spelen worden uitgedaagd. Het zou zelfs uitnodigen tot ruzie maken (Sportservice, Eric Evers, 2012). Deze speelplaats komt het meest overeen met het plein van CBS de Mare.

Tegenwoordig worden deze 'betonnen schoolpleinen' vaak opgeleukt met een kleurtje of pleinplakkers. Waardoor er meer spelmogelijkheden plaatsvinden op het plein.

H 3.2.2 Welke eigenschappen bevat het ideale schoolplein

4. Welke kenmerken heeft de ideale inrichting voor een schoolplein?

Een ideale speelplaats is geaccidenteerd (natuurlijk spelen), gevarieerd en geordend ingericht (Caminada, Lobst). Een plat betegelde speelplaats biedt weinig uitdaging en minder spelvariaties. Er kunnen minderen kinderen uit de voeten op een plat en open speelplaats omdat kinderen onbewust en spontaan in de hoekjes/randen van het plein gaan spelen (van Hagen, 2007)

Caminada en Leenders (2012) hebben een checklist van eigenschappen ontwikkelt voor de ideale speelplaats:

- Biedt voldoende lichamelijke en psychische veiligheid aan alle kinderen
- De inrichting biedt de kinderen voldoende gelegenheid en materialen om te onderzoeken en te experimenteren
- Sluit qua inrichting en aanbod van materialen en activiteiten aan bij de concrete interesses en behoeften van alle kinderen
- Biedt kinderen de mogelijkheid ervaringen op te doen die van belang zijn voor de ontwikkeling van de verschillende competenties
- Er zijn voldoende ongevormde en rollenspelmaterialen om opgedane indrukken en ervaringen vorm te geven en te verwerken
- Biedt kinderen de mogelijkheid te spelen en bezig te zijn naar eigen keuze en op eigen niveau
- Kinderen kunnen nieuw geleerde vaardigheden toepassen en integreren
- Heeft veel herkenning- en ontdekkingsmogelijkheden voor kinderen uit verschillende sociale en culturele milieus
- Kinderen kunnen terugvallen op een steunende en stimulerende begeleider
- Kinderen in risicosituaties krijgen extra aandacht en begeleiding

Behalve deze checklist, moet het plein ook tegengestelde eisen bevatten. Denk aan: het bieden van veiligheid, maar ook uitdaging. Een ruimte voor avontuur, maar ook voor het gezellig bij elkaar zitten op een rustig plekje. Het plein moet mogelijkheden bieden tot rennen, stoeien en rijden maar ook tot spel met klein materiaal. Daarnaast moet het plein ruimte en vrijheid creëren, tegenover structuur. De leerkrachten moeten zich altijd blijven afvragen of het plein nog voldoet aan de wensen van de leerlingen: stimuleert het plein tot samenspel? Daagt het uit tot betrokken spel? Wordt er voldaan aan de behoefte van kinderen met betrekking tot het spelaanbod? Worden kinderen uitgedaagd tot gevarieerd spel? Komen ook de kinderen met extra pedagogische en didactische behoeften aan hun trekken? (Caminada & Leenders, 2012).

Stel dat er aan een van de vragen niet wordt voldaan, dan overweegt de school of ze het plein gaan aanpakken. De volgende zeven factoren hebben invloed op het (her)inrichten of anders gebruik van het plein (van Hagen, 2007):

1. Is het plein alleen voor de school/leerlingen of wordt het voor meerdere doeleinden gebruikt.

2. Steeds meer gebrek aan openbare ruimtes
3. Een verschuivende functie van speelplaatsen
4. Een veranderde kijk op leren in een buiten het schoolgebouw
5. Behoeftte om meer rekening te houden met de sociaal, cognitieve en motorische ontwikkelingsmogelijkheden van de gebruikers op het plein.
6. Het is noodzakelijk om te voldoen aan de regels op het gebied van veiligheid
7. De noodzaak om kinderen te laten bewegen.

Voor de leerkrachten van CBS de Mare is het plein perfect als de leerlingen het zichtbaar naar hun zin hebben en zich niet vervelen. Het is belangrijk om in de pauze de overvloedige energie kwijt te kunnen, even luchten en het hoofd leeg te maken. Het spelen is tot op zekere hoogte van belang, de school wil de leerlingen niet verplichten om te spelen, chillen of kletsen mag ook best.

H 3.2.3 Van wie is het schoolplein en hoeveel geld wordt erin geïnvesteerd?

2. Welke functies heeft een schoolplein?

Het beheer van de schoolpleinen hangt per school af. Volgens de gemeenten in Nederland (rapportage Gelderse Sport Federatie) zijn de schoolbesturen de juridische eigenaar en is de gemeente de economische eigenaar van de schoolpleinen. Als het schoolplein voor meerder doelgroepen is bedoeld en het plein dus als 'open' wordt beschouwd, moeten de gebruikers en de gemeenten hier afspraken over maken. De afspraken die moeten worden gemaakt zijn afspraken als, wie gaat het beheer doen, wie is er aansprakelijk voor onderhoud en wie financiert het plein. Alle schoolbesturen in Nederland krijgen een budget voor de kosten aan het schoolplein (lumpsumfinanciering). Het is onbekend hoeveel geld er jaarlijks aan de schoolpleinen in Nederland wordt gefinancierd, en waarvoor het uiteindelijk wordt gebruikt.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het maken van een nieuwe school en het uitbreiden van schoolgebouwen. Voor het schoolplein is de gemeente verantwoordelijk voor de bestrating en riolering (de Onderzoekerij, Jantje Beton, 2011).

Zoals in hoofdstuk 1.1 ook beschreven, zijn er steeds minder beweeg- en speelmogelijkheden in wijken waar kinderen wonen. Het uitdagende schoolplein, met buurtfunctie, is steeds belangrijker aan het worden. De school kan in overweging nemen de school tot buurtplein te realiseren, daarvoor mag het de hulp en de financiële middelen aan de buurtbewoners vragen.

Zowel CBS de Mare als CBS het Galjoen is eigendom van de gemeente. Zodra de school iets aan het plein wil veranderen is dit wel voor hun eigen rekening. De gemeente heeft voor de verhuizing van de school naar de 'van Heemskerkstraat' het plein aangepast voor de doelgroep (groep 1-8). De school krijgt er een voetbalkooi, een schuur en een klimwand bij.

H 4.3 kinderen spelen op het schoolplein

Na de theorie over het belang van spelen voor kinderen en de verschillende (functies van) schoolpleinen, worden beide nu gecombineerd: kinderen die spelen op het schoolplein. Wat gebeurt er allemaal in het kwartiertje buitenspeeltijd op CBS de Mare, spelen de leerlingen of zitten voornamelijk. En wat is de taak van de leerkracht?

H 3.3.1 De echte speeltijd op het plein, ruimte per leerling op het plein

1. Welke tijden en percentages over het werkelijk spelen op het plein hebben onderzoekers geconcludeerd?

In groep 1 en 2 wordt er over het algemeen 45-60 minuten per dag buiten gespeeld. Kinderen uit de groepen 3-8 krijgen een kwartier de tijd om hun energie en verhaal kwijt te kunnen. Maar wordt er daadwerkelijk gespeeld als de kinderen buiten zijn?

Onderzoek wees uit dat kinderen 27% van de pauzetijd voldoende intensief bewegen, naar de norm van de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Omgerekend zijn dit ongeveer vier minuten per pauze van vijftien minuten. Matig intensieve activiteiten zijn schommelen, rustig rennen, rustig klimmen en fietsen. Rennen, springen, hinkelen en tik- en balspelen zijn hoogintensieve activiteiten.

Kinderen uit groep 6-8 zijn een stuk minder in beweging, maar liefst 40% van de speeltijd staan zij te 'chillen'/praten. De tijd dat ze wel bewegen dan zijn ze voornamelijk aan het wandelen of rennen. De motorische vaardigheden (balanceren, klimmen, springen en balspelen) worden vrijwel niet gebruikt. Jongens zijn over het algemeen actiever dan meisjes, waar jongens met de bal bezig zijn, vermaken de meisjes zich met springen (Borghouts & Jans, 2011).

Kleuters willen in het begin van de pauzetijd zo actief mogelijk bewegen, daarna hebben ze behoefte aan rollenspelen en/of om te kletsen. Om beter aan te sluiten aan de beweegdrang van kleuters, kan er overwogen worden om meerdere keren kort buiten te gaan spelen. De oudere kinderen zouden juist wat langer kunnen spelen, extra beweegtijd bevordert het concentratievermogen waardoor er betere leerprestaties zullen ontstaan.

De leerlingen van CBS de Mare zullen nog minder aan spelen toekomen omdat zij binnen hun pauze hun eten en drinken op moeten hebben. Borghouts & Jans (2011): 'Je kunt niet verwachten dat de kinderen actief spelen en tegelijk eten of drinken'.

De ruimte die een kind minimaal moet hebben op een verhard plein is 3m². Dit is van belang voor de bewegingsvrijheid en bewegingsmogelijkheden van de kinderen, maar ook voor het voorkomen van conflicten. Veel schoolpleinen in Nederland redden het niet om elk kind 3m² te geven (Borghouts & Jans, 2011). In 1997 kwam de wet te vervallen die de minimale grootte van een schoolplein voorschreef, het Bouwbesluit Wet Op Basisonderwijs. Tegenwoordig is er de modelverordening onderwijshuisvesting van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten die de regels over de grootte van het schoolplein heeft vastgesteld. Voor een school met 200 leerlingen moet de oppervlakte van het plein 600m² bevatten. Dit geldt echter alleen voor het verharde gedeelte, het onverharde gedeelte kent geen regels (de Onderzoekerij, Jantje Beton, 2011).

Zoals eerder aangegeven, kunnen veel scholen een leerling geen 3m² speelplaats bieden. Als oplossing kan er gedacht worden aan gescheiden pauzes of door de omgeving rondom de school bij het plein te betrekken. Het nadeel van de gescheiden pauzes is dat er lange tijd veel lawaai zal zijn van spelende kinderen. Ook heeft de school meer pleinwachters nodig.

Een andere aanpak om bewegingsplezier voor kinderen te organiseren is het structureren van het

schoolplein. Denk als voorbeeld aan het voetbalveld op het plein. Veelal spelen de echte voetballers, kinderen die graag de bal voor hun voeten hebben liggen en zelf de goals willen maken. Kinderen die minder kunnen voetballen krijgen zo weinig kans om mee te doen in het spel. Door regels te maken voor wie wanneer mag voetballen bied je de kinderen eerlijke kansen aan en is er duidelijkheid voor zowel de leerlingen als de leerkrachten. Ook het trekken van lijnen op het veld kan een oplossing zijn, zo kun je van een heel groot veld twee veldjes maken.

Buiten het voetbalveld kunnen er op het plein ook verschillende veldjes worden gemaakt. Denk aan een hinkelspel of veldjes om te basketballen. Door deze veldjes bied je de kinderen meer variatie aan in het buitenspel (van Gelder & Goedhart, 2012).

H 3.3.2 De situatie op De Mare

11. Heeft het plein een buurtfunctie?

Op CBS de Mare is het plein alleen bestemd voor de leerlingen, het plein is na schooltijd afgesloten, het dient niet als buurtfunctie. De school staat in een woonwijk, de leerlingen wonen om de school heen.

Naast het plein, aan de overkant van de straat, is een klein voetbalveldje waar de leerlingen mogen voetballen. Hiervoor bestaan afspraken:

Maandag → Juf Esther W. gaat op het veldje voetballen met de kinderen die dat willen (alleen bij goed weer), groep 3 en 4 voetbalt op het kleuterplein.

Dinsdag → Meester Andre gaat op het veldje voetballen met de kinderen die dat willen (alleen bij goed weer), groep 3 en 4 voetbalt op het kleuterplein.

Woensdag → Geen ballen op het plein

Donderdag → geen ballen op het plein

Vrijdag → geen ballen op het plein.

Het schoolplein van CBS de Mare is ongeveer 1000m². Dit betekent dat elke leerling 12,5m² de ruimte heeft op het plein, er kan worden geconcludeerd dat dit plein relatief erg groot is.

Groep 3-8 heeft van 10:00-10:15uur pauze. Om 10:00uur pakt iedereen zijn eten en drinken, doet zijn jas aan en gaat naar buiten. Op het plein wordt er gemiddeld vijf minuten besteed aan het eten en drinken (observatie van de onderzoeker). Vervolgens wordt er gespeeld aan de tafeltennistafel, de spelers trekken veel bekijks, gemiddeld aantal kinderen dat hierbij staat is tien. Een ander groepje speelt op de duikelrekken die op drie verschillende hoogtes zijn. Het zijn overwegend meisjes die hierop spelen of toekijken/wachten op hun beurt. In het gras, tegenover het duikelrek staan vijf paaltjes met een plateautje in de grond. Deze paaltjes zijn op verschillende hoogtes geplaatst. Soms wordt het gebruikt voor het bokje springen, soms om gewoon lekker op te zitten en te kletsen met andere kinderen. Elke dag staat er een handjevol meiden uit de bovenbouw te praten bij de ingang/uitgang van de school. Deze meiden staan hier hun eten en drinken te verorberen en blijven daar gedurende vijftien minuten met elkaar praten. Na ongeveer vijf minuten verzamelen circa twintig leerlingen zich bij een muur van de school. Er wordt een tikker gekozen en daarna is het een wirwar van kinderen die door elkaar rennen. Voor alle kinderen op het plein is het duidelijk dat het spel, dat 'overlopie' heet (beter bekend als overloperkje), daar plaats vind en iedereen past dan ook op dat hij niet door het spel loopt. De kinderen van groep 3 en 4 staan op het kleuterplein, daar gaan

ze van de glijbaan, spelen ze diabolo, Anna-Maria koekoek of zijn ze met elkaar aan het praten op de zandbakrand of de betonnen paaltjes. Met name de kinderen die meedoen aan 'overloopie' zijn intensief aan het bewegen.

Elke pauze staan er twee leerkrachten op het plein 'de wacht' te houden. Zij staan op het plein om de conflicten op te lossen of om een praatje te maken met de leerlingen (de observator heeft nog geen conflicten waargenomen die moesten worden opgelost door de leerkracht).

De vaste materialen die veelal worden gebruikt zijn de tafeltennistafel, de duikelrekken, de bokje spring paaltjes en het speelhuisje met glijbaan en klimtouw. De veel gebruikte losse materialen, die hun plaats hebben in twee prullenbakken die in de hal van de school staan, zijn de tafeltennisbatjes en de bijbehorende balletjes, een beach tennisset en de diabolo. Op maandag en dinsdag wordt er gebruik gemaakt van het voetbalveldje. Gemiddeld doen hier ongeveer vijftien kinderen aan mee.

Na een kwartier pauzetijd gooien de laatste leerlingen hun halve broodje, koekjesverpakking of een pakje drinken in de prullenbak op het plein en gaat daarna in de rij staan om naar binnen te gaan. De kinderen die materialen hebben gebruikt leggen dit zelf weer terug op de plek waar het hoort. Nadat ze hun jas hebben uitgedaan en in de klas zitten begint de les weer.

Rond 10:30 gaat groep 1,2 naar buiten, zij blijven op het kleuterplein tot ongeveer 11:30 uur. De eindtijd hangt van het weer af en het gedrag van de leerlingen. Als de leerkracht ziet dat de leerlingen zich beginnen te vervelen, dan neemt ze de kinderen mee naar binnen.

De leerlingen, veertien kleuters, krijgen ongeveer een kwartier voor hun eten en drinken. Daarna mogen er twee leerlingen per keer hun jas pakken en aandoen. In rij van twee bij twee lopen de leerlingen door de gang naar buiten, ze zijn muisstil omdat ze langs andere klassen moeten. Zodra de leerlingen buiten zijn rennen ze allemaal een kant op. Zodra de juf bij het opslaghek staat waar de fietsjes, schepjes, karren en andere attributen staan, staan de leerlingen die met de materialen willen spelen op de zandbakrand tegenover de schuur.

De juf laat een leerling per keer materialen uit de schuur halen waarmee het wil spelen. Als iedereen het gewenste materiaal in bezit heeft begint het intensieve speelgedrag. De meeste jongens spelen ongeveer vijfenveertig minuten met de kar, de fietsjes en/of de step. Als het mooi weer is zit een handjevol leerlingen in de zandbak. Daar graven ze burchten om hun 'kastelen' heen. Soms worden er schepjes en auto's toegevoegd aan het spel.

Andere leerlingen doen politie en boefje, al geruime tijd een zeer populair spel in de onderbouw van CBS de Mare, zijn rennen heen en weer, pakken leerlingen en 'sluiten ze op' aan de touwladder van het speelhuisje. Na ongeveer tien a vijftien minuten verdelen de leerlingen zich onder de zandbak, de fietsjes en het speelhuisje.

Tegen 11:30 uur aan zijn de leerlingen hun energie grotendeels kwijt, ze ruimen gezamenlijk alle materialen op in het hek en gaan daarna in de rij staan. Na een afklopliedje gaan de leerlingen, muisstil, twee aan twee terug naar de klas. Ze hangen hun jas aan de kapstok en gaan op hun stoel in de klas zitten.

De leerkracht is vooral toezichthouder. Leerlingen komen bij haar om conflicten op te lossen of om gezellig een praatje te maken. Soms gaat de leerkracht bij een aantal leerlingen zitten, bijvoorbeeld op de zandbakrand, en knoopt gesprekje aan met de leerlingen. In sommige gevallen stimuleert zij het spel van de leerlingen door bepaalde vragen te stellen die aanzetten tot ander/verdiepend spelgedrag. Meer over de rollen van de leerkracht leest u hoofdstuk 3.3.

De situatie op het Galjoen:

Het plein oogt vrijer en ruimer omdat de school nu te midden van een groen veld staat. Naast de school bevindt zich een kinderboerderijtje, een basketbalveld en een ruime speeltuin. Het plein is na 17:00uur afgesloten voor de buurt, dit schoolplein wordt nog niet gebruikt door andere partijen. Nog niet, want het is de bedoeling dat er een kinderopvang bij in komt.

Het schoolplein van CBS de Galjoen is ongeveer 135 m². Er zitten ongeveer 75 leerlingen op de school, dit vermenigvuldigen met 3m² per leerling, dan zou het schoolplein bijna dubbel zo groot moeten zijn. Maar omdat er gescheiden wordt gespeeld; eerst groep 3-8, daarna groep 1-2, mag er een deel van de leerlingen worden afgetrokken per m². Uiteindelijk is het plein officieel net te klein, dan gaat het over de m² aan tegels.

De rol van de leerkracht is nog niet veranderd op het plein. Het blijft een toezichthouder. Zie voor meer uitleg hierover H 4.3.3.

H 3.3.3 Rol van de leerkrachten op het plein; de speelcoach, toezichthouder, medespeler4. Worden de leerlingen gestimuleerd en gemotiveerd door leerkrachten om te gaan spelen?

Zoals eerder besproken in het voorgaande hoofdstuk heeft de leerkracht bij CBS de Mare een toezichthoudende rol. Wat betekent dit en zijn er dan nog meer rollen die een leerkracht kan hebben op het plein?

Het is 10:00uur, het is pauze op CBS de Mare, betekent dit dat de leerkrachten ook pauze hebben? Wie houdt dan de kinderen in de gaten? Wie zorgt ervoor dat de ruzies worden opgelost?

Hieronder staan de verschillende rollen die een leerkracht kan hebben op het plein uitgewerkt: toezichthouder, medespeler en de speelcoach.

De toezichthouder

De toezichthouder kijkt, hij kijkt hoe de leerlingen spelen op het plein. Hij lost eventuele ruzies en conflicten op van de leerlingen. De toezichthouder doet niet mee met het spel van de leerlingen en voegt dan ook niks toe aan het spel en de bewegingskansen van de leerlingen (Janssen - Vos, 2004). Dit is de rol van de leerkrachten van CBS de Mare.

De medespeler

Deze leerkracht speelt mee met het spel van de leerlingen, hij start het spel niet op. Een leerkracht dat mee speelt doet dit om zijn leerlingen te leren kennen, en andersom. Maar ook om het spel te stimuleren en te verdiepen. De leerkracht kan aanwijzingen en tips geven of bepaalde vragen stellen waardoor de leerlingen zich gaan verdiepen in het spel en om op gang te houden. Het is belangrijk dat de leerkracht het goede voorbeeld geeft in het spel omdat de leerlingen het gedrag van de leerkracht geregeld kopiëren (Janssen – Vos, 2004).

De speelcoach

De meest vervulde rollen van leerkrachten in de pauze zijn de toezichthouder en de medespeler. Er bestaat nog een derde rol, de speelcoach. In tegenstelling tot de medespeler zet de speelcoach het spel in, de speelcoach is verantwoordelijk voor het speelgedrag van de leerlingen.

Om het spel van de leerlingen te stimuleren moet een speelcoach natuurlijk weten wat voor spelen

er bestaan en welke hij kan doen met de leerlingen, hij moet zich daarin verdiepen.

De speelcoach is ook 'de baas' over het plein, hij moet ervoor zorgen dat er materialen op het plein zijn, hij behoudt het contact met de leveranciers en is verantwoordelijk voor het eventueel werven van sponsors om het materiaal voor op het plein te kunnen bekostigen (Janssen – Vos, 2004).

H 3.3.4 Conclusie

Na het beantwoorden van de deelvragen doormiddel van theoretisch onderzoek, observaties en interviews is er een duidelijk beeld gekomen van 'het schoolplein'.

Er zijn verschillende soorten schoolpleinen en dus ook verschillende theorieën over het schoolplein. Waarbij de één het heeft over het natuurlijk spelen, heeft de ander het over het traditionele schoolplein. Er is gebleken dat niemand kan zeggen of het ene schoolplein goed of fout is. Er wordt wel gesproken van voorkeuren en er zijn genoeg mensen die elke school aanraden om het plein om te toveren tot een natuurlijk spelen/leren plein.

Of het schoolplein voldoet aan zijn eisen hangt mede af van de leerlingen die op de school zitten. Bij CBS de Mare is gebleken dat het schoolplein niet aan de eisen van de leerlingen voldoet omdat de leerlingen niet tot veelzijdig en gevarieerd spelen komen. Een aantal veranderingen kunnen worden toegepast, mits de school hiervoor open staat. Denk aan het zijn van een medespeler/spelcoach in plaats van de toezichthouder op het plein, of aan het aanbrengen van een geaccidenteerd schoolplein. Waarbij de leerlingen naar alle waarschijnlijkheid worden uitgedaagd door de omgeving. Het plein van CBS het Galjoen voldoet meer aan de gestelde eisen uit de literatuur (Caminada & Leenders, 2012) dan CBS de Mare. Of dit automatisch leidt naar een gevarieerder speelgedrag zou moeten blijken uit het praktijkonderzoek.

Hoofdstuk 4 Praktijkonderzoek

4.1 Inleiding

In september kwam de vraag van mijn LIO school mij tegemoet. De school liep tegen bepaalde problemen aan, deze problemen bevonden zich op het plein. Het team van CBS de Mare, (per oktober verhuist naar een andere locatie en heeft hierdoor een nieuwe naam gekregen: CBS het Galjoen) te Hoogezand, vond dat de leerlingen te weinig speelden op het plein. Dit probleem werd voornamelijk geconstateerd bij groep 3-8, zij spelen elke dag buiten van 10:00-10:15uur. Het team vond dat het spelen moeizaam verliep, zowel het spel met leerlingen onderling als de leerling met het materiaal. Daarnaast waren er regelmatig ruzies en conflicten op het plein. Na de verhuizing is dit niet gestopt, een nieuw plein had alleen de eerste paar weken een positief effect op de leerlingen en hun speelgedrag.

Wat het team van CBS de Mare/het Galjoen mist is het groepsgevoel op het plein, ook het zelf organiseren van een spel zit er volgens het team niet in bij de leerlingen. Het ideale beeld voor het plein van CBS het Galjoen is dat het optimaal gebruikt wordt door de leerlingen. De leerlingen voelen zich er veilig en vertrouwd en hebben voldoende mogelijkheden om tot spel te komen.

Naar aanleiding van dit probleem is er eerst een vooronderzoek gedaan. Daarin werd duidelijk waar de onderzoeker op moest letten tijdens het doen van het onderzoek. Het vooronderzoek bestond uit het lezen van literatuur, observaties en verschillende gesprekken met het team.

In de paragrafen hieronder kunt u meer lezen over het plaatsgevonden onderzoek op het plein van CBS de Mare en CBS het Galjoen. Daarnaast zal het onderzoeksinstrument worden gepresenteerd, gevolgd door de conclusie van het praktijkonderzoek en de koppeling van theorie naar de praktijk.

H 4.2 Opzet onderzoek en instrumenten

Zoals in de inleiding is beschreven heeft er een vooronderzoek plaatsgevonden.

Naar aanleiding van de gestelde onderzoeksvraag en deelvragen is er onderzoek gedaan in de literatuur, de resultaten hiervan zijn te lezen in hoofdstuk 4.

Met deze informatie in het achterhoofd zijn er observaties uitgevoerd op het plein van CBS de Mare, uit deze observaties werd duidelijk waar de accenten moesten liggen binnen het onderzoeksinstrument. Na verscheidene gesprekken, met verschillende leerkrachten uit het team van CBS de Mare, is er geconcludeerd waar de uiteindelijk gewenste doelen lagen. Ook dit is meegenomen in het onderzoeksinstrument.

Door het doen van vooronderzoek bleek dat er naast de deelvragen die uit de literatuur konden worden gehaald, er nog meer vragen te beantwoorden waren. De antwoorden op de volgende vragen moest door middel van een praktijkonderzoek beantwoordt worden. Daarom zijn deze vragen opgenomen in beide onderzoeksinstrumenten.

1. Is er voor de leerlingen voldoende materiaal beschikbaar om mee te spelen op het plein?
2. Tot in hoeverre kunnen de leerlingen hun energie en fantasie kwijt op het plein?
3. Weten de leerlingen wat voor spelen er zijn voor op het plein?
4. Worden de leerlingen gestimuleerd en gemotiveerd door leerkrachten om te gaan spelen?
5. Ligt het aan het (weinig) materiaal dat de leerlingen weinig tot niet spelen?
6. Tot in hoeverre is het team bereid de leerlingen te stimuleren en motiveren tot spel?
7. In welke mate vindt het team het belangrijk dat de leerlingen buiten spelen?
8. Tot in hoeverre wordt het buiten spelen als nuttig beschouwd door het team?
9. Welke kenmerken bevat 'het ideale schoolplein' voor het team?
10. Welke ideale tijdsinvulling voor de pauze heeft het team?
11. Heeft het plein een buurtfunctie?

Met de informatie uit de literatuur en het vooronderzoek is er een onderzoeksinstrument samengesteld dat antwoord geeft op de vragen naar aanleiding van het speelgedrag van de leerlingen van CBS de Mare/het Galjoen. Dat groep 1-2 hetzelfde onderzoeksinstrument heeft als groep 3-8 is te verklaren doordat het effect heeft op het trekken van de juiste conclusies. Als groep 1-2 een ander onderzoeksinstrument zou hebben, wat logisch zou kunnen zijn omdat de leerlingen van groep 1-2 wel drie tot vier keer zo lang buiten spelen, op een andere tijd en een ander gedeelte van het plein dan groep 3-8, zouden er geen gelijke conclusies kunnen worden getrokken.

In het onderzoeksinstrument is rekening gehouden met het verschil tussen jongens en meisjes. De J staat voor jongens, de M staat voor meisjes en de G voor gemengd (een groepje van zowel jongens als meisjes die samen spelen). Dit is gedaan om te kijken of het spelgedrag ook veel verschilt van elkaar, of beide partijen evenveel aan spelen toe komen of dat ze beide andere behoeftes hebben op het plein.

Hieronder een leeg observatieformulier dat gebruikt is tijdens de observaties. Zoals aangegeven is er een bron gebruikt bij het maken van het observatieformulier⁷.

Observatieformulier Buitenspelen CBS de Mare Aantal leerlingen op plein:	Min:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19	20	Eventuele opmerkingen
Alleen spelen met materialen van school																					
Samen spelen met materialen van school																					
Alleen spelen met zelf meegebrachte materialen																					
Samen spelen met zelf meegebrachte materialen																					
Alleen spelen zonder materialen																					
Samen spelen zonder materialen																					
Agressief spelen zonder ruzie (hardhandig stoeien met anderen)																					
Niet spelen (stil zitten, staan in een hoekje of praten)																					
Eten/ drinken																					
Ruzie maken/conflict hebben																					

Jongens = J

Meisjes = M

Gemengd = G

Bron: <http://kennisbank.hva.nl/document/341039>

Naast het doen van observaties hebben er ook verschillende interviews plaatsgevonden. Deze interviews zijn gehouden met het team van CBS de Mare en de leerlingen van de school. Er is gekozen voor een interview met het team tijdens de teamvergadering omdat op deze momenten alle leerkrachten verplicht aanwezig waren en dus hiervoor tijd moesten maken. Daarnaast waren ze op deze manier makkelijk te bereiken en werden de meningen uitgebreid verteld omdat ze met elkaar meedachten over het onderwerp, met elkaar kwamen ze tot nieuwe inzichten. Voor het afnemen van dit interview hebben er eerder teamvergaderingen plaatsgevonden over dit onderwerp waarbij de onderzoeker zelf ook aanwezig was. Tijdens de teamvergadering moest de onderzoeker zijn ontdekkingen/voortgang bespreken en werd er geëvalueerd en nagedacht over het vervolg. Tijdens de teamvergadering waarbij het interview naar voren kwam zijn de volgende vragen gesteld aan het team van CBS de Mare:

⁷ <http://kennisbank.hva.nl/document/341039>

1. In welke mate vindt u het belangrijk dat de leerlingen buiten spelen? En tot in hoeverre vindt u dit nuttig?
2. Welke kenmerken bevat het ideale plein volgens u?
3. Wat is uw ideale tijdsinvulling voor de pauze?
4. Tot in hoeverre bent u bereidt de leerlingen te stimuleren om in de pauze te gaan spelen?
5. Tot in hoeverre stimuleert u de leerlingen om te spelen met de verschillende aanwezige materialen?
6. Heeft dit plein een buurtfunctie?

Naast deze 'officiële' vragenlijst hebben er ook regelmatig gesprekjes plaatsgevonden tussen de onderzoeker en de leerkrachten van CBS de Mare/het Galjoen. Tijdens het voeren van deze gesprekjes werd duidelijk dat elke leerkracht zijn/haar eigen mening heeft over het spelen op het plein en zijn/haar motivatie hiervoor. De gesprekjes bestonden uit meningen van de leerkracht over het speelgedrag van de leerlingen: 'Ze kunnen niet zo goed spelen' of 'Ze lopen vaak rond met chagrijnige gezichten' tot 'Ik vind het heel belangrijk dat ze spelen met materialen' en 'Al dat geruzie ook steeds'. De een zag het vooral allemaal negatief, de ander zag het als erg belangrijk om de leerlingen te motiveren tot spelen. Kortom, veel verschillende meningen om rekening mee te houden in het eindproduct.

Behalve het team van de school zijn de leerlingen ook erg belangrijk binnen dit onderzoek, misschien nog wel belangrijker. Om de leerlingen te kunnen bereiken heeft de onderzoeker de leerlingen in de klassen opgezocht. De volgende vragen werden gesteld:

1. Wat vind je van het plein?
2. Waar speel je het liefst op het plein?
3. Speel je vaak met materialen op het plein?
4. Speel je graag alleen of liever samen?
5. Wat doe je het liefst na schooltijd?
6. Wat zou je graag anders willen zien aan het plein?

De laatste vraag is gesteld om te kijken of de leerlingen ook nog leuke, uitvoerbare ideeën hadden voor het opleuken van het plein.

Tijdens het doen van onderzoek kwam er nog iets leuks op het pad. In groep 7 van CBS de Mare waren er in de tijd van de verkiezingen voor de politieke partijen ook verkiezingen in groep 7. De partijen werden zelf samengesteld en bedacht, na een aantal dagen van het bekendmaken van de standpunten van deze partijen was er, net zoals in het echt, een stemdag. Op deze dag mochten alle leerlingen van groep 8 een partij kiezen waar zij het mee eens waren. De partij met de meeste stemmen had gewonnen en mocht hun plannen realiseren. De Partij Van De Actie won.

Deze partij stond voor het opleuken van het plein: meer materialen en dus meer leuke spelletjes om mee te spelen. Omdat de onderzoeker op dit zelfde moment bezig was met ditzelfde idee werd er door het team en de onderzoeker besloten dit bij het ontwerp te betrekken.

Gedurende het onderzoek heeft de onderzoeker een plan opgesteld met de PVDA. We zouden geld inzamelen en samen nieuwe materialen gaan kopen. Met als doel: het opleuken van het plein.

Na een gezamenlijk besluit is er een flessenactie tot stand gekomen, de onderzoeker heeft alles opgezet (de organisatie ed.), de PVDA heeft het geïntroduceerd bij de leerlingen en de onderzoeker bij de ouders door middel van een brief. Na ruim drie weken van het inzamelen van flessen zijn er 335 flessen opgehaald, ofwel ongeveer: € 85,00.

Van het geld zijn speelmaterialen gekocht via Lobbies.nl. Er is overleg geweest met het team van CBS het Galjoen over de keuze van de speelmaterialen. De onderzoeker heeft een lijst opgesteld met speelmaterialen aan de hand van de wensen van leerlingen. Het team heeft besloten welke materialen zij wel wil aanschaffen en welke niet. De materialen zijn direct besteld en geleverd. Zie order van de materialen in bijlage.

H 4.3 Verantwoording onderzoek

Tijdens het onderzoek is er gebruik gemaakt van twee verschillende onderzoeksinstrumenten namelijk het observatieformulier en een interview. Dit betekent dat er een kwalitatief onderzoek heeft plaatsgevonden.

De steekproef heeft plaatsgevonden op CBS de Mare, wat later veranderd is in CBS het Galjoen. De school staat in Hoogezand, de leerlingen die hier naar school gaan komen veelal uit gebroken gezinnen. Het team bestaat uit zes vrouwelijke leerkrachten, twee mannelijke leerkrachten, een Intern- Begeleidster en de directrice, allen in de leeftijd van 25-50jaar.

De onderzoeker heeft alleen op deze basisschool onderzoek gedaan omdat een andere school niet van toegevoegde waarde leek te zijn. Dat de school in oktober is verhuisd naar een geheel andere locatie heeft hier ook aan bijgedragen, immers omdat de indeling en de grootte van het plein anders werd. Maar omdat de onderzoeker als mens de observaties en interviews heeft afgenomen was hij niet geheel blanco. Op de achtergrond kwam regelmatig een andere school naar boven waar de onderzoeker eerder had stage gelopen. Hij heeft zich regelmatig afgevraagd wat het verschil is tussen deze twee scholen; waarom komen de kinderen op die school wel aan spelen toe en deze niet? Gedurende het onderzoek heeft de onderzoeker regelmatig vergelijkingen gedaan met die ene school en CBS de Mare.

De onderzoeker heeft er rekening mee gehouden dat de steekproef, de geïnterviewde leerkrachten van CBS de Mare/CBS het Galjoen, niet te generaliseren is naar een populatie. Wellicht zullen een aantal onderwerpen wel generaliseerbaar zijn, bijvoorbeeld het aspect overgewicht binnen het basisonderwijs of het ontwikkelen van de brede ontwikkeling. Maar de onderzoeker vond het probleem waar CBS de Mare mee zit te specifiek om andere scholen hiermee te vergelijken en dus mee te nemen in het onderzoek.

Omdat de onderzoeker en het team van CBS de Mare/het Galjoen er samen voor hebben gekozen om interviews af te nemen tijdens teamvergaderingen was het respons groot. Elke leerkracht heeft zijn mening geuit en was daarbij direct op de hoogte van de voortgang van het onderzoek. Er kleven ook nadelen aan een interview namelijk, dat niet iedereen voor zijn mening uit durft te komen en dat de een meer aan het woord is dan de ander. Maar in combinatie met gesprekken op het plein of in de wandelgangen is de onderzoeker erg tevreden over het respons en heeft hier veel aangehad. Daarnaast heeft het team van CBS de Mare de onderzoeker op de voet gevolgd van zijn bevindingen en was op deze manier in staat om het onderzoek een nieuwe inval of wending te geven. De onderzoeker heeft verschillende keren nieuwe ideeën te horen gekregen waar het team opeens, op

een later moment, aan dacht/mee kwam.

De keuze voor een interview met de leerlingen kwam naar aanleiding van het weer. De onderzoeker is meerdere keren naar de school geweest om te gaan observeren, helaas was het weer niet altijd even goed en bleven de leerlingen binnen. Op deze momenten is de onderzoeker met de leerlingen gaan praten over het plein. Niet alle leerlingen hebben hun mening kunnen geven. Bij de leerlingen van de school is dus een steekproef gedaan, er wordt echter een uitspraak gedaan over de populatie; alle leerlingen van CBS de Mare/CBS het Galjoen. De onderzoeker kwam er al vrij snel achter dat de meeste leerlingen hun mening delen over het plein.

Hoewel de betrouwbaarheid van de interviews misschien niet altijd even groot is, hecht de onderzoeker hier toch ook waarde aan. Het meest betrouwbare instrument dat gebruikt is, is het observatieformulier. De onderzoeker is meerdere keren naar de school geweest om zowel groep 1-2 als groep 3-8 te observeren. Dit heeft hij gedaan om eventuele storende factoren uit te sluiten. De storende factoren bij een observatie zouden kunnen zijn: het weer, een ruzie, niet lekker in het vel zitten, een feestdag als sinterklaas in het verschiet, vakantie, het verschil tussen een maandag en een vrijdag enz. Niet alles valt uit te sluiten, maar door de hoeveelheid aan observaties en de meningen van de leerlingen en leerkrachten over het plein maakt de betrouwbaarheid en de validiteit van het praktijkonderzoek groter. Inmiddels zijn de meningen en het gedrag van de leerlingen en het team niet veranderd ten opzichte van een half jaar geleden, het onderzoek zou opnieuw uitgevoerd kunnen worden en zou dan dezelfde uitkomsten hebben.

De ingevulde observatieformulieren kunt u vinden in de bijlage, de interviews die zijn afgenomen zijn hieronder beschreven. Onder de interview vragen kunnen nog andere vragen staan, dit zijn de deelvragen die door middel van een praktijkonderzoek te beantwoorden zijn.

H 4.3.1 Wat vinden de leerkrachten van CBS de Mare van het schoolplein?

Bij het bespreken van de probleemstelling kwam al duidelijk naar voren dat het plein niet helemaal voldoet aan de eisen van het team. Na uitgebreid onderzoek, zowel op het schoolplein (door middel van observaties) als in de literatuur, is het team opnieuw bij elkaar geroepen. De onderzoeker heeft een aantal vragen aan de leerkrachten van CBS de Mare gesteld.

1. In welke mate vindt het team van CBS de Mare het belangrijk dat de leerlingen buiten spelen? En tot in hoeverre wordt dit nuttig bevonden?

7. In welke mate vindt het team het belangrijk dat de leerlingen buiten spelen?

8. Tot in hoeverre wordt het buiten spelen als nuttig beschouwd door het team?

Het buitenspelen is belangrijk voor de leerlingen omdat ze dan hun hoofd even leeg kunnen maken, hun energie kwijt kunnen en een frisse neus kunnen halen. Het team wil de leerlingen niet verplichten om te spelen, ze mogen ook wel even 'chillen' of kletsen. Het eten en drinken staat centraal voor het buitenspelen.

Na een opmerking van de onderzoeker over het toenemen van overgewicht bij kinderen reageert het team dat ze er op schoolniveau mee eens zijn en er dus voor willen zorgen dat kinderen geen overgewicht krijgen. Maar in het dagelijks werk wordt er weinig bij stil gestaan.

2. Welke kenmerken bevat het ideale plein volgens het team van CBS de Mare?

9. Welke kenmerken bevat 'het ideale schoolplein' voor het team?

Het team zou heel graag leerlingen op het plein zien die zich vermaken, die het naar hun zin hebben

en zich niet vervelen. Verder moet het plein veilig zijn voor elke leerling.

3. Welke ideale tijdsinvulling hebben de leerkrachten voor de pauze?

10. Welke ideale tijdsinvulling voor de pauze heeft het team?

Het team is het ermee eens dat er echt toezicht moet worden gehouden. Het ideaalbeeld is met een kopje koffie op het bankje (in het zonnetje) kijkend naar de leerlingen op het plein. Er wordt aangegeven dat de leerkrachten het ook beschouwen als hun pauze. Het is leuk om met leerlingen te praten op het plein, maar om elke dag spelletjes te organiseren en te spelen met ze gaat de leerkrachten te ver.

4. Tot in hoeverre is het team bereid de leerlingen te stimuleren om in de pauze te gaan spelen?

6. Tot in hoeverre is het team bereid de leerlingen te stimuleren en motiveren tot spel?

De meeste leerkrachten zien het wel zitten om een keer een instructie aan de leerlingen te geven en een spel op te starten, daarna is het de beurt aan de leerlingen en moeten zij de leerkrachten niet meer nodig hebben om het spel op gang te helpen.

5. Tot in hoeverre stimuleert het team de leerlingen om met de verschillende aanwezige materialen op het plein te gaan spelen?

Spelen met materialen wordt wel belangrijk gevonden maar wordt weinig gestimuleerd. Het team is niet in staat aan te geven hoeveel leerlingen daadwerkelijk in de bakken kijkt voor speelmaterialen.

6. Heeft het plein een buurtfunctie?

Het plein is alleen bestemd voor de leerlingen. De ouders van de leerlingen wachten hun kinderen op bij het hek, zij betreden het plein niet. De mensen die rondom de school wonen worden onregelmatig betrokken bij de school, we spreken hier dan ook niet van grote betrokkenheid van de buurt en dus een buurtfunctie.

H 4.3.2 Wat vinden de leerlingen van het schoolplein?

2. Tot in hoeverre kunnen de leerlingen hun energie en fantasie kwijt op het plein?
3. Weten de leerlingen wat voor spelen er zijn voor op het plein?
5. Licht het aan het (weinig) materiaal dat de leerlingen weinig tot niet spelen?

In dit hoofdstuk zijn de interviews die in de verschillende klassen zijn afgenomen samengevat en hieronder beschreven. Een overzicht van de interviewvragen die aan deze leerlingen zijn gesteld kunt u vinden in hoofdstuk 5.2.

Groep 1 en 2 lijken zich dagelijks te vermaken op het plein. Er is voor de leerlingen genoeg speelmaterialen, zowel vaste als losse materialen. In de schuur van de kleuters zijn harken, schepjes, potten, pannen, kruiwagens, auto's, kleden, stoelen, banden, drie fietsjes, een kar, helmen, basketbalnet, emmers en twee stepjes te vinden. Er wordt voornamelijk gespeeld met de fietsjes, de kar en de stepjes. De onderzoeker heeft niet kunnen vast stellen of er alleen met deze materialen wordt gespeeld of dat dit seizoensgebonden is. Het stimuleren van spel met andere materialen is niet waargenomen.

De leerlingen uit groep 3 en 4 hebben verschillende meningen over het plein. De eerste drie leerlingen die de beurt krijgen vinden het schoolplein wel leuk. Zij spelen met de diablo, doen tikkertje, Anna-Maria koekoek, overloopie, tennissen of pakkertje. Nadat een aantal leerlingen de

beurt hebben gekregen om hun mening te vertellen, zegt een leerling dat hij het plein saai vindt. Nu zegt de hele klas dat het buitenspelen saai is. Er moeten veel meer speeltoestellen komen vinden ze. Ze worden enthousiast en beginnen over een kabelbaan, glijbaan met bochtjes, wipwap en een zwembad. De leerlingen hebben ook genoeg ideeën om zonder materialen op het plein te spelen: blikspuit, verstoppertje, schipper mag ik overvaren, knakworst tikkertje en ga zo maar door.

Groep 5 en 6 vinden het plein wel leuk, wel oké. Ze zijn niet heel enthousiast. Ze spelen na schooltijd liever met hun mobiel, playstation of computer. De meiden uit groep 6 spelen vooral overlopie of spelen op het klimrek. De jongens zouden er heel graag een voetbalkooi bij willen hebben, bijna alle jongens zitten op een voetbalvereniging.

In groep 7 stonden de verkiezingen centraal. Groep 7 is verdeeld in verschillende politieke partijen. Elke groep kreeg de gelegenheid om een naam te verzinnen en om standpunten te creëren. Na verloop van tijd werd er door de bovenbouw gestemd op de partijen. De Partij Van De Actie heeft gewonnen. Zij vonden het schoolplein te saai en wilden doormiddel van een sponsorloop of andere sportactiviteiten (in samenwerkingsverband met de Partij Voor De Sport) geld inzamelen voor nieuwe speelmaterialen. De onderzoeker, het team van CBS de Mare en de leerlingen van de partij gaan nog in overleg om te kijken of de ideeën van de PVDA en PVDS ook realiseerbaar zijn in combinatie met dit onderzoek.

De meiden van groep 8 reageren stellig en standvastig: het is saai op het plein. Op het plein staan ze vaak te praten bij de deur of zitten ze op de bokkensprong paaltjes. De jongens vinden het plein veel te leeg. Er mogen wel wat meer attributen op het plein komen. Ze doen nu voornamelijk overlopie, verstoppertje of ze lopen al pratende over het plein.

De meningen van de leerlingen komen bijna allemaal overeen met elkaar. Groep 1 en 2 lijken zich elke dag wel te vermaken, ook groep 3 en 4 hebben het over het algemeen wel naar hun zin. Vanaf de bovenbouw wordt het plein steeds minder. De leerlingen voelen zich genoodzaakt om te gaan rennen, lopen en/of praten in de rustige hoekjes.

H 4.3.3 Ideeën voor op het plein

7. Welke mogelijkheden zijn er voor materialen op het schoolplein?

1. Is er voor de leerlingen voldoende materiaal beschikbaar om mee te spelen op het plein?

Omdat er door leerlingen geklaagd wordt over de saaiheid van het plein is er allereerst gekeken naar de hoeveelheid materialen die op de school (scholen) aanwezig is. In de gesloten bakken, ergens weggestopt in de gang, is een springtouw, een elastiek, een diablo en een aantal tennisrackets te vinden. Deze materialen biedt de leerlingen weinig uitdaging en er wordt dan ook niet veel meegespeeld.

Het is een idee om meer materialen te gaan kopen. Het betekent niet 'hoe meer materialen op het plein, hoe meer de kinderen gaan spelen', maar het kan de kinderen wel enthousiasmeren en daardoor motiveren om te gaan spelen (van Gelder & Goedhart, 2012). Omdat het team van CBS de Mare tegen het probleem aanloopt dat de materialen snel kapot gaan is het een oplossing om één spel per klas te geven. Deze krijgen ze gedurende een week, daarna draaien alle materialen door en krijgt elke klas opnieuw een week om met het nieuwe materiaal te mogen spelen. Op deze manier wordt er extra goed op het spelmateriaal gelet en zal het minder snel kapot gaan.

Een andere optie is om alle materialen voor het buitenspelen in een open bak bij de deur neer te

zetten. Op deze manier heeft elke leerling hier zicht op en zal het sneller speelmaterialen pakken om mee te gaan spelen. Dit idee is ontstaan na een aantal observaties op de gang van CBS de Mare. De observator stond bij de 'prullenbakken' waarin de speelmaterialen zitten. Denk hierbij aan een springtouw, diabololo, beach rackets en een aantal jeu de boules ballen. Vele leerlingen liepen er voorbij zonder een blik op de prullenbak te hebben gericht. Na ongeveer vijf minuten kwam er een leerling binnen die de diabololo pakte. De conclusie van de observator is dat er zeer weinig naar de materialen wordt omgekeken.

Als de materialen meer worden gebruikt, is er een kans dat het snel verloren gaat. Voor het behoud van de materialen is het een mogelijkheid om een paar leerlingen uit groep 8 verantwoordelijk te laten zijn voor de materialen. Zij moeten ervoor zorgen dat de materialen weer heel in de bakken komen.

Via Lobbes is er een kleine selectie gemaakt van mogelijke speelattributen voor de leerlingen van groep 1-8. Niet elke leerling zou in de pauze met dit materiaal kunnen spelen. Daarom is het belangrijk om de overige speelmaterialen in bakken bij de deur te zetten, dan kunnen zij met het reeds aanwezige materiaal spelen.

De speelmaterialen:

- Boter Kaas en Eieren € 7,99. (Dit spel is van hout, leerlingen zouden dit zelf na kunnen maken)
- Dominio € 7,99. (De stenen zijn gemaakt van foam. Leerlingen zouden dit spel na kunnen maken van hout).
- Jongleerborden 3st. € 5,99.
- Springtouw 5 meter € 6,99.
- Trekbal € 2,99.
- Stoepkrijt 24 st. € 1,69.
- Bowlingset groot € 7,50. (10 pionnen, 2 ballen)
- Voetbal van foam € 3,79. Alternatief is een rugby foam bal € 3,79.

Totaal bedrag is € 44,93 (rugby bal niet meegerekend).

Omdat er geen budget is, is het opzetten van een sponsoractie een idee. Zoals eerder benoemd, is er een lege flessen actie gehouden. Met het opgehaalde geld hebben we nog veel meer materialen dan het bovenstaande lijstje kunnen kopen. Zoals eerder aangegeven in H 5.2. is het overzicht van de gekochte speelmaterialen te vinden in de bijlage.

Naast dat de leerlingen het schoolplein saai vinden, komen ze ook niet altijd aan spelen toe omdat de leerlingen nog moeten eten en drinken in de pauze. Zoals eerder aangegeven zeggen Borghouts & Jans (2011) hierover het volgende: 'Je kunt niet verwachten dat de kinderen actief spelen en tegelijk eten of drinken'. Een oplossing is om het eten en drinken te combineren met een boekenkring in de onderbouw en in de bovenbouw een uitzending gemist van het Jeugdjournaal. Het kost al met al ongeveer vijf minuten.

H 4.4 Conclusie praktijkonderzoek

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat de leerlingen van groep 3-8 het plein maar saai vinden, ze hebben weinig materialen om mee te spelen en doen elke dag hetzelfde spelletje: overloperkje, koprollen op het duikelrek of tafeltennis. Daarnaast vinden ze dat er veel te weinig materialen zijn voor op het plein. De leerlingen weten daarentegen genoeg spelletjes om te spelen in de pauze, ook spelen waar geen materialen voor nodig zijn. Toch komen deze spelletjes niet terug in het speelgedrag van de leerlingen. Het team van CBS de Mare/het Galjoen denkt dat dit komt omdat de leerlingen niet weten hoe ze een spel moeten opzetten.

De leerlingen uit groep 1-2 (ongeveer 15 leerlingen) vermaken zich op het plein gemiddeld 30 tot 50 minuten, de leerkracht heeft er goed zicht op als de leerlingen zich beginnen te vervelen. Als dit gebeurt dan gaan ze weer naar binnen. Tijdens het buitenspelen staat het spel 'Politie en boefje' centraal, 90% van de klas doet hier aan mee. Het spel is vrij ruig, het gaat met duwen en trekken. Omdat het spel vrij ruig is doet niet iedereen hieraan mee.

De leerkrachten vinden het belangrijk dat de leerlingen met een glimlach spelen, dat ze er plezier in hebben. De rol die de leerkrachten willen spelen gedurende het buitenspelen is voornamelijk met een kop koffie op de bank, toezichthouder. Als het echt zou moeten, dan willen ze best een spel doen met de leerlingen om ze iets nieuws aan te leren.

Daarnaast vinden ze het belangrijk dat de leerlingen met materialen spelen, er is alleen geen geld om dit te kopen. Helemaal na de verhuizing staat het spelen op het plein niet centraal, er zijn nog zoveel andere zaken die ook nog op orde moeten komen. In de schoolgids is geen visie op het schoolplein beschreven, hieruit blijkt dat dit ook niet als 'belangrijk' wordt beschouwd.

Samen met het team van CBS het Galjoen is gesproken over het ontwerp. Wat willen zij graag en hoe ziet de onderzoeker dit. Samen is er besloten om speelmaterialen aan te schaffen van de €85,00 van de (zie onderstaande afbeeldingen) lege flessenactie.

De tussenstand van de lege flessenactie

De bak voor het verzamelen van de lege flessen.

H 4.5 Koppeling theorie- praktijk

Op CBS de Mare is gebleken dat het schoolplein niet aan de eisen van de leerlingen voldoet omdat de leerlingen niet tot veelzijdig en gevarieerd spelen komen. Daarnaast is geconcludeerd dat het plein van 'de Mare' veel te groot was voor de leerlingen en 'het Galjoen' weer aan de kleine kant. Op het eerste gezicht lijken de leerlingen zich meer te vermaken op de locatie van 'het Galjoen'. Naar alle waarschijnlijkheid komt dit mede door de omgeving waarin de school staat. Het is van een 'betonnen' plein naar een wat 'groener' plein gegaan.

Uit zowel het theorie- als praktijkonderzoek is gebleken dat de kinderen van deze tijd moeilijk tot spelen komen. Dit zou binnen dit onderzoek te maken kunnen hebben met het plein. Een aantal veranderingen kunnen worden toegepast op het plein, mits de school hiervoor open staat. Denk aan het zijn van een medespeler/speelcoach in plaats van de toezichthouder op het plein, of aan het aanbrengen van een geaccidenteerd schoolplein; waarbij de leerlingen naar alle waarschijnlijkheid worden uitgedaagd door de omgeving.

Er zal met behulp van experimenten moeten uitwijzen welke activiteit daadwerkelijk verandering aanbrengt in het speelgedrag van de leerlingen. Deze experimenten zullen de komende jaren duren. Een experiment kan zijn om spelen te laten introduceren door een speelcoach, of om een keer in de week een spel te verplichten voor de leerlingen. Het ontwerp voor dit probleem is min of meer een eerste experiment: het aanvullen van de speelmaterialen. De onderzoeker hoopt een gedeelte van het probleem hiermee op te lossen. Naast de speelmaterialen zijn er spelideeën op kaartjes gedrukt, de leerlingen zouden hierdoor zelf een spel kunnen opstarten. Het opstarten van een spel wordt door de leerkrachten als leerpunt/einddoel gezien voor deze leerlingen. Door het toepassen van deze materialen in de praktijk is te zien of dit werkt voor de leerlingen of niet.

H 5 Conclusie/aanbevelingen

Het onderwerp waar dit onderzoek omdraait is spelen. Het is belangrijk dat kinderen spelen, met name jonge kinderen. Tijdens het spelen wordt de brede ontwikkeling ontwikkeld. Het kind leert onder andere gebruik te maken van zijn motoriek, leert samenwerken en zich te houden aan afspraken. Uit het onderzoek is gebleken dat de basisschoolkinderen van deze tijd weinig tot niet meer aan spelen komen. Daarvoor is hun omgeving thuis en op school niet ideaal meer voor. Vroeger was het minder ver lopen naar een speeltuin, maximaal 400 meter, vandaag de dag is dit minstens het dubbele. De schoolpleinen bestaan tegenwoordig uit meer klim- en klautertoestellen, echter garandeert dit geen optimaal speelplezier. Door de verandering van de mentaliteit van de ouders, van het 'daar word je hard van' naar 'pas maar op, straks bezeer je je nog', blijven kinderen eerder binnen. De huiskamer/keuken is tegenwoordig niet meer het domein van de huismoeder, de kinderen zijn er nu ook welkom. Ze krijgen cola, koek en/of snoep aangereikt, samen gezellig voor de televisie of achter de Playstation. De bezorgde ouder hoeft zich geen zorgen te maken, er kan niks gebeuren binnen bij de verwarming, gezellig met wat snoep en cola. Deze situatie leidt echter naar een groter probleem, overgewicht bij jonge kinderen. 1 op de 6 á 7 kinderen is te dik! In Amerika is dit zelfs een doodsoorzaak (Nederlandse Zuivel Organisatie, 2007). Overgewicht brengt meerdere problemen met zich mee. Kinderen die zich dik voelen kunnen last krijgen van een negatief zelfbeeld, zullen daardoor zich niet lekker in hun vel voelen en aansluiting met andere kinderen vermijden. Via verschillende mediums wordt het bericht dat kinderen te dik zijn vaak onder de aandacht gebracht. Kinderen moeten weer leren buitenspelen; bomen klimmen, tikkertje op straat of verstoppertje. Dit had allemaal zo mooi kunnen zijn als er tegenwoordig niet méér auto's in de straat staan dan dat er mensen wonen (van Gelder & Goedhart, 2012). Eigenlijk zou men kunnen zeggen dat de basisschool er een extra taak bij heeft gekregen: het tegengaan van overgewicht bij jonge kinderen. Als de kinderen op straat niet kunnen spelen, dan moet het op school gebeuren. Schoolpleinen zijn veilig en biedt het kind bewegingsruimte. Elke leerling op een basisschool zou een bewegingsruimte van 3m² moeten hebben. Helaas redt niet elke school dit. Om de leerlingen aan te zetten tot spelen zijn er een drietal schoolpleinen nader bekeken. Het 'Natuurlijk spelen', het 'gestructureerd spelen' en het 'traditionele schoolplein'. De laatste variant komt het meest voor in Nederland. Het 'Natuurlijk spelen' is hip en modern, het plein bestaat uit natuur en biedt de leerlingen geen materialen aan waarbij ze direct het doel van inzien. Het plein zal constant nieuwe uitdagingen bieden omdat het plein veranderd in de seizoenen. Vandaar dat veel psychologen en onderzoekers hiervoor pleitten. Waarschijnlijk zullen veel scholen in Nederland hier achter staan en hun speelplaats willen veranderen naar een Natuurlijk spelen speelplaats. Helaas hebben weinig scholen hier de financiële middelen voor. Op de school waar het onderzoek heeft plaats gevonden, is er zelfs geen budget voor nieuwe speelmaterialen, laat staan het aanpassen naar een Natuurlijke speelplaats.

Het plein van CBS het Galjoen voldoet niet geheel aan de eisen uit de literatuur; het plein moet veiligheid bieden, maar ook uitdaging. Het moet een ruimte zijn voor avontuur, maar ook voor het gezellig bij elkaar zitten op een rustig plekje. Het plein moet mogelijkheden bieden tot rennen, stoeien en rijden maar ook tot spel met klein materiaal. Daarnaast moet het plein ruimte en vrijheid creëren, tegenover structuur (Caminada & Leenders, 2012).

Het plein biedt weinig uitdagingen voor de leerlingen uit groep 3-8 (groep 1-2 wel), dit komt door het te kort aan speelmateriaal. Daarnaast biedt het plein zelf weinig uitdaging, er is een schommel en duikelrekken, verder moet de leerling zichzelf vermaken.

De punten overgewicht en zelfvertrouwen is niet nader onderzocht. Overgewicht lijkt op het eerste gezicht niet van toepassing te zijn op deze school. Er zullen er vast een paar tussen zitten, maar dit is nog niet levensbedreigend. Daarnaast is er geen instrument ontwikkeld dat het zelfvertrouwen van de leerlingen test op het schoolplein. Dit zou nog onderzocht kunnen worden.

Om de leerlingen te laten spelen, zullen de leerkrachten dit hun leerlingen weer aan moeten leren. Zij zullen ook tijdens hun pauze de leerlingen moeten begeleiden. Denk hierbij het doen van een spel, de leerkracht zal een coach moeten zijn en de leerlingen motiveren, enthousiasmeren en aanzetten tot bewegen. Om de leerkracht toch zijn pauze te laten behouden kan er gekozen worden voor het aanstellen van een speelcoach (ouder, leerling of leerkracht) die deze taak op zich neemt. Een andere optie, voor deze onderzoeksschool, kan het aanbieden van extra speelmateriaal zijn. Leer de kinderen weer spelen.

Terugkomend op de onderzoeksvraag:

“In welke mate achten de leerkrachten van CBS de Mare/het Galjoen zichzelf in staat om op het plein, dat voldoet aan de gestelde eisen vanuit de literatuur, verantwoord spelen te stimuleren, zodat de leerlingen hun brede ontwikkeling en zelfvertrouwen kunnen ontwikkelen en overgewicht tegen gaan?”

De leerkrachten van CBS de Mare/het Galjoen achten zichzelf redelijk in staat om spelen op het plein te stimuleren. Tot op zekere hoogte willen ze hun leerlingen aanzetten en motiveren tot spelen. De leerkrachten zouden het liefst toezicht willen houden op het plein, het liefst kijkende naar de glimlachende gezichten van de leerlingen. Dit is echter niet geheel realistisch, de leerlingen vinden het moeilijk om een spel te starten, zij kiezen elke dag voor hetzelfde spel. De leerkrachten zouden er voor kunnen kiezen om speelcoaches aan te stellen. Dit zouden de leerlingen uit groep 8, na uitgebreide instructie, op zich kunnen nemen.

H 6 Literatuurlijst

Boeken:

1. Berding, J. & Pols, W. (2009). *Schoolpedagogiek, opvoeding en onderwijs in de basisschool*. Groningen/Houten: Noordhoff.
2. Boekholt, P. Th. F. M. (2012). *Bladergroen, Wilhelmina Johanna. Biografisch Woordenboek van Nederland*. Den Haag: Huygens ING.
3. Caminada, G. en Leenders, Y. (2012). *Buitenspelen in het zonnetje, de speelplaats als krachtige leeromgeving*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
4. Eijkeren, M. van (2005). *Werken in het basisonderwijs*. Baarn: Hbuitgevers.
5. Eijkeren, M. van (2005). *Pedagogisch- didactisch begeleiden*. Baarn: HB uitgevers.
6. Janssen – Vos, F. (2004). *Spel en ontwikkeling*. Assen: Van Gorcum.
7. Knoers, A.M.P. (1995). *Het onderwijs in Nederland, onderwijs in de Europese Unie: eenheid en verscheidenheid*. Heerlen: Open universiteit.
8. Valck, M. de (2005). *Speelboek; eerste hulp bij het leuk houden van spelen*. Amsterdam: SWP Books

Artikelen:

1. Borghouts, L. en Jans, L. (2011). Bewegingsonderwijs, volop beweging op het schoolplein? *JSW*, 5 januari 2011, 34-37.
2. Both, K. (2005). Kinderen in beweging. De wereld van het jonge kind, blz 118-121.
3. Centrum School en veiligheid (2012). *Veilig voelen op het schoolplein, primair onderwijs*. Utrecht: centrum School en Veiligheid.
4. Gelder, W. van en Goedhart, W. (2012). Alles in beweging www.in-beweging.net. *Schoolpleinen anno 2012*.
5. Hagen, A. van (2007). Schoolspeelplaats, een veranderde visie op het ontwerpen en het gebruik van schoolspeelplaatsen. *JSW*, 91 (1), 13-17.
6. Moore, L.L, e.a. (2003). Does early physical activity predict body fat change throughout childhood? In: *preventive Medicine*, 37.
7. De Onderzoekierij Jantje Beton (2011). *Spelen op het schoolplein. Een inventarisatie naar de stand van zaken op Nederlandse schoolpleinen*. Utrecht: Jantje Beton.

Brochures:

1. Nederlandse Zuivel Organisatie (2007). *Gezond gewicht. Een gezonde basis voor 6 tot 12 jaar*. Zoetermeer: Nederlandse Zuivel Organisatie.
2. Ouderbrochure Permanente Commissie Leerlingenzorg (2012). *Gezamenlijke Samenwerkingsverbanden 205,206,207*.
3. VMB Regelgeving (2000). *Regelgeving VMBO*. Alphen aan de Rijn: Samsom uitgevers.

Internet:

1. Onderwijsconsulenten (2012). *Begrippenlijst over het onderwijs*. <http://www.onderwijsconsulenten.nl/info/begrippenlijst.dot>
Geraadpleegd op 17.09.2012
2. Rec. Noord-Holland (2012). *De Commissie Voor Indicatiestelling*. <http://www.recnoordholland.nl/indicatiestelling/?id=31>

Geraadpleegd op 17.09.2012

3. Rietian (2012). *Een laag IQ? Jammer dan, zoek het straks zelf maar uit!* Plazilla.

<http://plazilla.com/een-laag-i-q-jammer-dan-zoek-het-straks-zelf-maar-uit>

Geraadpleegd op 15.10.2012

4. Rijksoverheid (2012). *Passend onderwijs, wat is speciaal onderwijs?*

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-speciaal-onderwijs.html>

Geraadpleegd op 17.09.2012

5. Rijksoverheid (2012). Openbaar en bijzonder onderwijs. Rijksoverheid voor Nederland.

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijheid-van-onderwijs/openbaar-en-bijzonder-onderwijs>

Geraadpleegd op 15.10.2012

6. Stichting DBNL (2012). Literatuurgeschiedenis 18^e eeuw: *de verlichting*. Leiden: DBNL.

<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/18de/thema/lg18016.html>

Het onderwijs van vroeger tot nu. Geraadpleegd op 10.10.2012

7. Stuuroop, J. (2012). *Speciaal onderwijs*. Is geschiedenis, dagelijkse historische achtergrond bij het nieuws.

http://www.isgeschiedenis.nl/citaat/citaat_speciaal_onderwijs/.

Geraadpleegd op 10.10.2012

8. Tilburg (2012). Wonen in Tilburg, *speciaal onderwijs*.

http://www.tilburg.nl/stad/ep/channelView.do?channelId=-8680&displayPage=%2Fep%2Fchannel%2Ftl_channel_default_program.jsp&pageTypeId=8540

Geraadpleegd op 17.09.2012

9. Wikispaces (2012). *Het onderwijs door de eeuwen heen*.

<http://onderwijs-door-de-eeuwen-heen2.wikispaces.com/>

Geraadpleegd op 10.10.2012

10. VeiligheidNL (2010). *Indeling schoolplein*. Risico-monitor.

<http://www.risico-monitor.nl/Bibliotheek/Veiligheid/Basisonderwijs/Schoolplein/Indeling-schoolplein/?p=18>

Geraadpleegd op: 10.10.12

11. Sportservice Noord-Holland (2012). Van schoolplein naar beweegplein.

http://www.sportservicenooordholland.nl/region_news_detail.php?id=1702®ionId=1

Geraadpleegd op:

12. Steijn, A. van (2011). *Bewegen laat het brein, ofwel: het schoolplein als leermiddel!* Sport

Knowhow XL. <http://www.sportknowhowxl.nl/OpenPodium/6222>

Geraadpleegd op: 17.10.2012

13. Stichting Nederlandse Museum 'Kinderwereld' (2012). *Historie van speelgoed*.

<http://www.kinderwereld.net/>

Geraadpleegd op: 17.10.2012

14. Yellow (2008). *Het belang van spelen bij kinderen*. Pedagogiek.

<http://mens-en-samenleving.infonu.nl/pedagogiek/28270-het-belang-van-spelen-bij-kinderen.html>

Geraadpleegd op: 24.10.2012

15. Zwijsen (2011). *Het belang van buitenspelen*. Zwijsen.

<http://www.zwijsenouders.nl/Artikel/Het-belang-van-buitenspelen.htm>

Geraadpleegd op: 24.10.2012.

Filmpjes:

1. Leraar24.nl (2011). Beweeg Wijs met Gedrag. Apeldoorn, CSO de Prinsenhof.
<http://www.leraar24.nl/video/2801>
2. Leraar24.nl (2010). Austisme op het schoolplein. Leiden, SBO de Vuurvogel.
<http://www.leraar24.nl/video/1638>
3. Leraar24.nl (2010). De educatieve schooltuin. Geleen, OBS de Duizendpoot.
<http://www.leraar24.nl/video/2348>
4. Leraar24.nl (2011). Speelbegeleiding op het schoolplein. Apeldoorn, CSO de Prinsenhof.
<http://www.leraar24.nl/video/2819>
5. Leraar24.nl (2011). Kleuradviseur voor in en om de school. Alemere, SBO de Klimop.
<http://www.leraar24.nl/video/3243>
6. Leraar24.nl (2011). De schooltuin. Amsterdam, CBS de Ark.
<http://www.leraar24.nl/video/2865>

H 7 Bijlage

1. Didactisch contract
2. Overzicht gekochte speelmaterialen via Lobbies.nl
3. Observaties

Bijlage 1 Didactisch contractHet onderwerp van de minor onderzoeksvraag:

Het onderwerp is spelen op het schoolplein, binnen de minor SEN.

Deze probleemstelling komt van CBS de Mare te Hoogezand. Het team vindt dat het speelgedrag van de leerlingen van CBS de Mare onvoldoende is op het plein. Dit houdt in dat de leerlingen in hun kwartier pauze vrijwel niet tot spelen komen. Aan de onderzoeker de vraag om met een oplossing te komen zodat de leerlingen in de toekomst weer zullen gaan spelen op het plein.

De keuze voor dit onderwerp :**A: de probleemstelling:**

CBS de Mare (Hoogezand) loopt tegen problemen aan op het schoolplein. Er wordt volgens het team (te) weinig gespeeld tijdens het buitenspeelkwartiertje van 10:00-10:15uur. Zowel met de leerlingen onderling als met de materialen. CBS de Mare heeft gesloten bakken waarin speelmaterialen liggen voor op het plein, maar deze materialen worden een paar keer gebruikt en zijn daarna stuk. Verder wordt er geregeld ruzie gemaakt in de pauze. Dit is echter niet waargenomen door de observator. Het team mist het groepsgevoel op het plein, ook het zelf organiseren van een spel zit er volgens het team niet in bij de leerlingen. CBS de Mare zou graag concrete tips willen hebben die direct te gebruiken zijn op het schoolplein. Dit moeten tips zijn in de trant van: hoe krijgen we de leerlingen weer aan het spelen? Het budget hiervoor is €0,00.

Het ideale beeld voor het plein van CBS de Mare is dat het optimaal gebruikt wordt door de leerlingen. De leerlingen voelen zich er veilig en vertrouwd en hebben voldoende mogelijkheden om tot spel te komen. De rol van de leerkrachten is hierbij belangrijk. Gedurende het onderzoek wordt duidelijk wat voor rol de leerkrachten krijgen op het plein. De leerkracht is nu toezichthouder, lost problemen en conflicten op en kijkt hoe de leerlingen spelen.

De onderzoeker kiest voor dit onderwerp, spelen op het plein, omdat het motiveren van kinderen om te spelen zeer belangrijk is voor nu, maar ook zeker voor in de toekomst. Kinderen spelen nog maar weinig buiten, ze zitten liever achter de computer binnen. Dit onderwerp keert ook terug in de literatuur. 'De kinderen van deze tijd zijn steeds minder goed in het bedenken hoe ze moeten spelen of hoe ze een spel met spelregels moeten organiseren. Ze zitten voornamelijk thuis achter de computer/ Playstation / Ninentendo/ televisie'(Both 2005).

Als de kinderen niet meer thuis en weinig op school spelen, zullen we in Nederland heel veel last krijgen van overgewicht bij (jonge) kinderen. Tegenwoordig is al 1 op de 7 kinderen in Nederland te dik! (Nederlandse Zuivel Organisatie, 2007). Behalve tekenen van overgewicht, tast het niet-spelen de brede ontwikkeling, waaronder de motoriek van kinderen, aan. Daardoor kan het zelfvertrouwen van het kind minder worden. Al met al is het buiten spelen een belangrijk deel van het onderwijs (Goedhart & van Gelder 2012). In hoofdstuk 3 komen deze onderwerpen uitgebreid terug.

B: De onderzoeksvraag

In welke mate achten de leerkrachten van CBS de Mare/het Galjoen zichzelf in staat om op het plein, dat voldoet aan de gestelde eisen vanuit de literatuur, verantwoord spelen te stimuleren, zodat de leerlingen hun brede ontwikkeling en zelfvertrouwen kunnen ontwikkelen en overgewicht tegen gaan?

Aan deze onderzoeksvraag zijn een aantal deelvragen gekoppeld. Deze deelvragen zijn onderverdeeld in 'theorie -' en 'praktijkvragen'.

Vanuit de literatuur:

1. Welke tijden en percentages over het werkelijk spelen op het plein hebben onderzoekers geconcludeerd?
2. Welke functies heeft een schoolplein?
3. Welke activiteiten zijn er mogelijk op een schoolplein?
4. Welke kenmerken heeft de ideale inrichting voor een schoolplein?
5. Bestaan er verschillende soorten inrichtingen van pleinen?
6. Welke mogelijkheden bestaan er voor leerlingen zodat zij tot ontwikkeling en leren komen op het plein?
7. Welke mogelijkheden zijn er voor materialen op het schoolplein?

Vanuit de praktijk; CBS de Mare/het Galjoen:

1. Is er voor de leerlingen voldoende materiaal beschikbaar om mee te spelen op het plein?
2. Tot in hoeverre kunnen de leerlingen hun energie en fantasie kwijt op het plein?
3. Weten de leerlingen wat voor spelen er zijn voor op het plein?
4. Worden de leerlingen gestimuleerd en gemotiveerd door leerkrachten om te gaan spelen?
5. Ligt het aan het (weinig) materiaal dat de leerlingen weinig tot niet spelen?
6. Tot in hoeverre is het team bereid de leerlingen te stimuleren en motiveren tot spel?
7. In welke mate vindt het team het belangrijk dat de leerlingen buiten spelen?
8. Tot in hoeverre wordt het buiten spelen als nuttig beschouwd door het team?
9. Welke kenmerken bevat 'het ideale schoolplein' voor het team?
10. Welke ideale tijdsinvulling voor de pauze heeft het team?
11. Heeft het plein een buurtfunctie?

Verwachtingen met betrekking tot het leren over dit onderwerp:

Het belangrijkste is, voor het oplossen van dit probleem, het motiveren van leerlingen om te gaan spelen. Het zou geweldig zijn als de leerlingen in de toekomst (nog meer) gaan spelen en plezier hebben op het plein. Maar hoe kun je vandaag de dag kinderen nog motiveren om buiten te gaan spelen in plaats van lekker warm binnen met een koekje en cola achter de Playstation? Door middel van literatuuronderzoek en experimenten hoopt de onderzoeker dit doel (leerlingen weer laten

spelen) te kunnen behalen.

In de literatuur is veel informatie te vinden over het spelgedrag van kinderen op het plein anno 2012, de kenmerken van een pedagogisch goed schoolplein en de verschillende soorten pleinen. De spelontwikkeling en het spelgedrag van kinderen kan hierbij niet ontbreken. Het samenvoegen van deze informatie leidt tot een leerzaam en uitdagend project.

Door het houden van interviews met leerlingen hoopt de onderzoeker te weten te komen hoe de leerlingen denken over het huidige plein en of ze weten wat voor spelletjes ze kunnen doen op het plein. Voor dit interview moet de onderzoeker duidelijke, gerichte vragen kunnen stellen, die voldoen aan de eisen van Baarda & de Goede (2012).

Behalve het inhoudelijke, leert de onderzoeker ook om rekening te houden met het team van CBS de Mare, vooral de onderlinge samenwerking is belangrijk zodat de onderzoeker het onderzoek tot een goed einde kan brengen. Het team heeft bepaalde verwachtingen van de onderzoeker, namelijk een speels speelkwartier waarbij het plein en de materialen optimaal gebruikt worden en daardoor een goed product aflevert. De onderzoeker heeft daarentegen de verwachting van het team dat zijn ideeën met open armen worden ontvangen en dat het team zich inzet voor de leerlingen. Het lijkt de onderzoeker erg spannend om te experimenteren met bepaalde activiteiten voor het schoolplein, hij moet leren om hierin de leiding te nemen en de durf om de activiteiten aan te pakken/uit te proberen.

De te ondernemen activiteiten zijn van belang voor kinderen in het basisonderwijs omdat:

Het is belangrijk dat de leerlingen voldoende beweging krijgen op school. Zodra de kinderen thuis zijn duiken ze achter de computer, tv, playstation ed. Dit veroorzaakt weinig beweging, als de kinderen thuis ook nog veel lekkernijen aangeboden krijgen, zal het risico tot overgewicht groter worden. Dit wordt een steeds groter probleem, zo ook te zien en te lezen in verschillende literatuurstukken (Both, 2005). Het stimuleren van kinderen om te spelen op school/straat is hard nodig. Daarbij brengt het spelen ontspanning met zich mee, de leerlingen kunnen even hun hoofd leeg maken, dat nodig is na het harde werken op school. Daarbij is spelen erg belangrijk voor het ontwikkelen van de brede ontwikkeling (Caminada & Leenders, 2012). In hoofdstuk 3.1 wordt hier uitgebreid bij stil gestaan.

De te ondernemen acties in de praktijk:

Allereerst zal de onderzoeker een aantal observaties doen op het plein van CBS de Mare. Hij zal daarbij goed kijken naar het spelgedrag van de leerlingen. Welke speelattributen worden vaak gebruikt, is er groepsvorming of staan er veel leerlingen alleen. Na elke observatie zal er een conclusie worden getrokken. Met de conclusie in het achterhoofd zal er opnieuw een observatie plaats vinden. Is de conclusie van de observator generaliseerbaar of is dit een situatie waarbij veel storende factoren zijn en dus geen betrouwbare observatie/conclusie wordt.

Tussen de observaties door zal de onderzoeker de leerlingen uit de groepen 1-8 interviewen. De vragen uit het interview zijn gericht op het buitenspelen. Wat vinden de leerlingen van het plein, wat moet er veranderen en welke activiteiten zijn er populair.

Na de interviews met de leerlingen en de observaties zal de onderzoeker in gesprek gaan met het team van CBS de Mare. Wat zijn de verwachtingen van de leerkrachten, wat is het ideaalbeeld van het team over het spelen op het plein en tot in hoeverre willen zij zich inzetten om de leerlingen te motiveren en tot spel aan te zetten.

Vervolgens zullen er nieuwe observaties en eventueel interviews moeten plaats vinden. De school is per 29 oktober 2012 verhuisd naar een andere locatie met een nieuw plein. Het nieuwe plein heeft naar alle waarschijnlijkheid veel invloed op de leerlingen en zal misschien de leerlingen aanzetten tot spel. Zodra dit duidelijk is zal de onderzoeker samen met het team van CBS de Mare (dat inmiddels CBS het Galjoen heet) experimenteren met verschillende aanpakken. Door middel van het experimenteren hoopt de onderzoeker een duidelijk beeld te krijgen wanneer de leerlingen het meest en langdurig worden gemotiveerd om te gaan spelen. Na weken van experimenteren zal de onderzoeker een product afleveren waarbij de verschillende experimenten worden benoemd. Daarbij hoopt de onderzoeker een kist of ideeënbak met eventueel verschillende materialen en spelideeën te overhandigen aan de school.

Beschrijving van het eindproduct:

Naar aanleiding van de observaties, interviews en literatuuronderzoek, hoopt de onderzoeker uiteindelijk de school een bak met ideeën voor buitenspelactiviteiten te geven die de leerlingen kunnen uitvoeren op het plein. De onderzoeker hoopt dat het mogelijk is om de school een aantal materialen te kunnen overhandigen die de leerlingen kunnen gebruiken op het schoolplein. Waaruit een circuit van speelmateriaal (elke week krijgt een andere groep een attribuut om een week mee te spelen) of themakist kan ontstaan. Dit is echter nog afhankelijk van het budget.

Een ruwe planning:

Allereerst wordt de literatuur geraadpleegd, zowel op internet als in boeken. Vanuit de literatuur worden de mogelijkheden, die er bestaan op het gebied van buitenspelen op het schoolplein, onderzocht. Daarnaast zullen er observaties plaatsvinden, uiteindelijk zal de observator daar conclusies uittrekken over het spel van de leerlingen en het gedrag van de leerkrachten. Behalve observaties zal de onderzoeker ook regelmatig met de coach en het team praten over de plannen en de ontwikkelingen van de leerlingen met betrekking tot het spelen op het plein.

In de herfstvakantie is de school verhuisd naar een andere locatie in Hoogezand. Omdat de onderzoeker en de leerkrachten verwachten dat een ander/nieuw plein effect heeft op het spelgedrag van de leerlingen wordt er opnieuw geobserveerd. Beide observaties worden vergeleken en uit beide worden conclusies getrokken. Vanuit de observaties zal blijken wat voor activiteiten de onderzoeker samen met het team van 'de Mare' zal uitproberen, verspreid over een aantal weken. Bij het uitvoeren van een activiteit zal worden gekeken of dit invloed heeft op het spelgedrag van de leerlingen. Voorbeeld van een activiteit: de leerkrachten, die op het plein aanwezig zijn, gaan een spel doen met alle leerlingen op het plein. De dag erna is het de bedoeling dat leerlingen van groep 8 de rest van de leerlingen (groep 3-7) motiveert om dit spel opnieuw te gaan spelen. Deze activiteit vindt een week lang plaats. Na deze week wordt er gekeken of de activiteit heeft geleid tot het gewenste spelgedrag van de leerlingen. De week erna wordt een volgende activiteit uitgetoetst. Uiteindelijk zal kunnen worden geconcludeerd wat wel en wat geen invloed heeft op het spelgedrag van de leerlingen van CBS de Mare. Daaruit zal het eindproduct ontstaan.

Verdere bijzonderheden:

De school is in de herfstvakantie naar een nieuwe locatie verhuisd. Lange tijd is het de vraag geweest hoe dit eruit komt te zien en welke materialen de school meeneemt naar het nieuwe plein. Het plein op de nieuwe locatie heeft een ander formaat en indeling. Naar alle waarschijnlijkheid heeft dit een groot effect op het speelgedrag van de leerlingen. Het eerste gedeelte van de observaties vindt plaats op CBS de Mare, na de verhuizing zullen nog een aantal observaties worden gedaan op CBS het Galjoen.

Naast de school en het plein is ook de naam van de school veranderd. CBS de Mare heet nu CBS het Galjoen. Het theoretische gedeelte van de scriptie wordt enkel en alleen de naam 'de Mare' gebruikt, omdat tijdens het vooronderzoek alleen gebruik is gemaakt van de oude locatie; CBS de Mare. Tijdens het experimenteren met activiteiten zal CBS het Galjoen worden benoemd.

Bijlage 2: overzicht gekochte speelmaterialen via Lobbjes.nl

lobbes

Opdrachtbevestiging

[Home](#)[Speelgoed](#)[Boeken](#)[In en om 't Huis](#)[Contact](#)

Bedankt voor je bestelling bij Lobbjes.nl.

Hieronder vind je de details van je order.

School/bedrijf: CBS het Galjoen

Naam: Mw. A Brink

Email: directie@cbsdemare.nl

Telefoon: 0598-393915

Mobiel:

Straat: van Heemskerckstraat

Huisnummer: 32

Postcode: 9601 HD

Woonplaats: Hoogezand

Land: Nederland

Opmerkingen:

Je hebt de onderstaande artikelen besteld

	Artikelomschrijving	Aantal	Per stuk	Excl. BTW	Totaal
	Softbal Ã~ 20 cm (art.nr. 1420009)	5x	€ 3,79	€ 3,13	€ 18,95
	Elastiek Springen (art.nr. 1540055)	1x	€ 8,95	€ 8,44	€ 8,95
	Jongleer Ringen, 4st (art.nr. 2420137)	2x	€ 2,00	€ 1,65	€ 4,00
	Elastiek 5m (art.nr. 2599065)	2x	€ 2,35	€ 1,94	€ 4,70
	Darten Mega (art.nr. 4620013)	1x	€ 16,99	€ 14,04	€ 16,99
	Springtouw Rood, 5 Mtr (art.nr. 5299118A)	1x	€ 6,99	€ 5,78	€ 6,99

	Springtouw Blauw, 5 Mtr (art.nr. 5299118C)	1x	€ 6,99	€ 5,78	€ 6,99
	Enkelspringbal (art.nr. 7910003)	4x	€ 1,39	€ 1,15	€ 5,56
	Diabolo Groot Groen (art.nr. 7910153B)	1x	€ 3,99	€ 3,30	€ 3,99
	Basketbal (art.nr. 8110008)	1x	€ 5,99	€ 4,95	€ 5,99
	Badmintonset Blauw (art.nr. 9199254A)	2x	€ 4,79	€ 3,96	€ 9,58
	Trekbal Groen (art.nr. 9699006C)	3x	€ 2,99	€ 2,47	€ 8,97

Totalen

Goederen excl. BTW	Transportbijdrage excl. BTW	BTW bedrag	Orderdatum	Orderbedrag
€ 85,07	€ 1,65	€ 16,95	29-01-2013	€ 103,67

Het budget is hierbij overschreden, in overleg met het team van CBS het Galjoen is er toch besloten alle materialen aan te schaffen.

Bijlage 3: Observaties**Observatie 1, proef observatie.****BOVENBOUW**

10:00uur, de groepen 3-8 gaan naar buiten.

Er ontstaan 9 verschillende groepjes leerlingen, verspreid over het plein.

Ze eten en praten.

10:05uur, de meeste leerlingen zijn aan het eten. Twee jongens zijn aan het tennissen in het midden van het plein. Ongeveer 10 jongens rennen over het plein, ze doen overlooptje.

Er zijn 3 meisjes aan het bokjespringen.

Er zijn verder geen materialen op het plein. Er zijn nu 6 meisjes aan het bokjespringen.

10:08uur, er staan 10 meiden bij de ingang te praten. Jongens zijn aan het tennissen.

Bij het kleuterplein doet een groepje meiden tikkertje, samen met juf Esther.

10:10uur, juf Esther zegt dat ze de meiden even aan het rennen heeft gezet. Ze hadden het koud, juf Esther kwam met het idee om tikkertje te spelen. Het aantal leerlingen wat tikkertje doet neemt af, maar het spel gaat door.

De groep van overlooptje is groter geworden, ongeveer 30 leerlingen doen er aan mee.

Het tenniseffectje ligt bij de burens.

Vijf jongens doen een vechtspeel. Ze schoppen, slaan en trekken aan elkaar. Een 2 jongens pakken een andere jongen vast als 'Jonas'. Juf Esther zegt: klaar! De jongens stoppen.

Er staan zes meiden uit groep 8 bij de deur (ingang). De drie andere meiden staan nu bij het duikeltje. Ze lopen weer terug naar de deur (ingang) en gaan onder het afdakje staan.

10:17uur, overlooptje is nog bezig. Het tikspel is inmiddels onderwatertikkertje geworden.

De jongens van het tennissen zijn gaan beachtennissen.

10:18uur, de bel gaat, de leerlingen gaan allemaal bij hun eigen rij staan. Ze staan twee aan twee.

Eerst gaat groep 8 naar binnen, gevolgd door groep 7 en 5/6.

GROEP 1/2

10:20uur de leerlingen gaan eten en drinken in de klas.

10:42uur, de leerlingen zijn twee aan twee, hand in hand, naar buiten gelopen. Ze gaan op de zandbakrand staan. Ze krijgen instructie van juf Samira waar ze wel en niet mogen spelen: niet in de plassen, niet van de glijbaan. Ze gaan zonder speelgoed spelen omdat het dreigt te gaan regenen.

Vijf leerlingen doen tikkertje. Een leerling zit op de schommel. Een jongetje zit op de zandbakrand, hij kijkt om zich heen. Een meisje loopt naar de jongen op de schommel en duwt hem op de schommel heen en weer. De jongen roept stop en het meisje loopt naar de zandbak. Aan het jongetje op de zandbakrand wordt gevraagd mee te spelen met een spel waar vijf andere leerlingen mee bezig zijn. Hij zegt dat hij niet mee wil doen en blijft zitten.

2 leerlingen spelen in de zandbak, er komt een bij en doet mee. Een leerling zit op de schommel en een leerling zit op het klimnet.

Er zijn drie aparte groepjes op het plein.

10:51uur, een jongetje stelt het spel 'Schipper mag ik overvaren' voor, door de juf wordt goedkeurend gereageerd ('wat een leuk idee!'). Hij gaat zitten in de zandbak. zes leerlingen spelen politie en boefje. Zeven leerlingen spelen politie en boefje. De leerling zit nog op de schommel. Twee meisjes uit groep 1 spelen samen in de zandbak.

10:59uur, er wordt verstoppertje gespeeld met drie leerlingen.

11:04uur, de groepjes waarin de leerlingen de afgelopen minuten hebben gespeeld zijn nu verwisseld. Politie en boefje is gestopt, leerlingen spelen nu mee met verstoppertje. Zes leerlingen lopen over het muurtje bij de ingang van de school. Zij worden opgevangen door juf Samira, zij zwiert een aantal leerlingen door de lucht.

De twee meisjes zitten nog in de zandbak.

Er lopen acht leerlingen over het muurtje en worden opgevangen door de juf.

Een meisje stopt met verstoppertje (leerling is aan het zoeken) en gaat op het muurtje staan.

10 leerlingen staan nu op het muurtje. Een jongen zit nog steeds op de zandbakrand en kijkt voor zich uit, naar de tuin van de burens.

Twee jongens lopen naar het fietsenhok, knielen neer bij een fietsje en praten met elkaar. Een andere jongen komt er naar toe gelopen, hij zegt wat en loopt weer terug naar het muurtje.

11:08uur, Er zitten vier jongens bij het fietsje. Zes leerlingen staan op het muurtje. Een leerling vraagt of hij naar het toilet mag en gaat naar binnen. Vijf leerlingen staan op het muurtje. De rest is aan het praten in kleine groepjes op het plein.

11:10uur, de leerlingen moeten in de rij staan. Ze zingen een liedje en gaan stil naar binnen.

